

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

**ZVÍŘATA A JEJICH ZOBRAZOVÁNÍ VE VÝTVARNÉM UMĚNÍ
PROSTOROVÉM**

ANIMALS AND THEIR REPRESENTATION IN PLASTIC ART

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. A Lucie Tatarová

Autor bakalářské práce: Lucie Zelenková

Studijní obor: učitelství pro mateřské školy

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: duben, 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne.....

Lucie Zelenková

Děkuji Mgr. A Lucii Tatarové za vedení práce a nabídku navštěvovat její kurz modelování, rodině a přáteli za podporu, vedení Fakultní MŠ Arabská za umožnění realizace projektu a dětem za jejich spolupráci.

ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA

Anotace

Práce se zabývá tématem zvířete v oblasti výtvarného umění prostorového. V teoretické části mapuji výskyt fenoménu zvířete v historii i současnosti prostorového umění (sochařství) a zabývám se otázkou vnímání uměleckých děl i objektů mimouměleckých- přírodních a umělých forem. V didaktické části navrhuji a realizuji projekt, v kterém jsou popsány postupy mé práce s dětmi při vycházkách za sochami v Praze, návštěvě sochařského ateliéru, výtvarných, dramatických a jiných činnostech. Dále zde popisuji návštěvu Národní galerie a navrhuji postupy pro vnímání „zvířecích“ objektů v přírodě. Ve výtvarné části popisuji a dokumentuji proces vlastní sochařské tvorby.

Klíčová slova

Výtvarné umění, sochařství, vnímání uměleckého díla, zvíře, objekt, projekt, myšlenková mapa, Praha, Národní galerie

Annotation

My bachelor thesis deals with the animal as subject in the field of plastic art. The theoretical part describes the representation of animal phenomenon in history and presence of plastic art (sculpture). The thesis disserts on perception of artwork and naturalistic and artificial objects. Didactical part includes my proposal and realization of the project which involves the procedure of my work with children during our sculpture-sightseeing tour through Prague, sculptress studio excursion, artistic, dramatic and other activities. After that follows my description of our visit in National gallery and proposals of procedures for perceiving „animal“ objects in nature. In artistic part, there is my description and documentation of the process of my own sculptural creation.

Key words

Fine art, sculpture, perception of artwork, animal, sculpture, object, project, koncept, Prague, National gallery

OBSAH

ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Fenomén zvířete v historii sochařství	7
1.1 Zvíře jako inspirace umělců	7
1.2 Pravěk- nejstarší nalezené plastiky zvířat	7
1.3 Zvíře v umění a mytologii starých civilizací	8
1.3.1 <i>Posvátná zvířata</i>	8
1.3.2 <i>Bytosti z části zvířecí z části lidské podoby</i>	9
1.3.3 <i>Bájná zvířata</i>	10
1.4 Zvíře v moderním a současném sochařství	11
1.5 Sochy zvířat v Praze	15
1.5.1 <i>Výskyt zvířecích motivů ve veřejném prostoru města</i>	15
1.5.2 <i>Lev a kůň- nejčastěji zastoupené druhy zvířat</i>	16
1.5.3 <i>Zvířata v tvorbě Michala Gabriela</i>	16
1.5.4 <i>Sochy zvířat v ZOO</i>	17
1.5.5 <i>Sochy zvířat v NG</i>	18
1.5.6 <i>Cowparade</i>	19
2. Estetické vnímání	20
2.1 Vnímání uměleckého díla	20
2.2 Fáze estetického vnímání	20
2.3 Typologie estetického vnímání	20
2.4 Předpoklady pro výtvarné vnímání jako činnost v mateřské škole	21
2.5 Vnímání objektů přírodních a uměle vytvořených forem	22
II. DIDAKTICKÁ ČÁST	23
3. Projekt „Sochy kolem nás“	24
3.1 Stanovení cílů a otázek	24
3.2 Myšlenková mapa	25
3.3 Souvislosti projektu a RVP PV	26
3.4 Průběh	29
3.8 Shrnutí	42
4. Návštěva Národní galerie	43
5. Příroda jako inspirace pro výtvarné činnosti	47
III. VÝTVARNÁ ČÁST	49
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
IV. PŘÍLOHOVÁ ČÁST	53
Příloha č. 1: Popisky k ilustračním fotografiím teoretické části	
Příloha č. 2: Fotodokumentace průběhu projektu „Sochy kolem nás“	
Příloha č. 3: Návštěva NG	
Příloha č. 4: Příroda jako inspirace pro výtvarné činnosti dětí	
Příloha č. 5: Fotodokumentace výtvarné části	
Příloha č. 6 (Samostatná příloha): Sochy zvířat ve veřejném prostoru Prahy	
Příloha č. 7 (Samostatná příloha): Série soch vyder říčních	

ÚVOD

Sochařství je druh výtvarného umění, který bývá pedagogy předškolních zařízení často opomíjen. Přednost dostává zobrazení plošné, které se zdá být jednodušší a snáze uchopitelné. Sochařská díla však představují vrchol výtvarného vyjádření, neboť vnímané tvary a proporce děl utvářejí zejména u dětí představy o světě kolem nás. Jedním z hlavních témat, na které se soustředí dětská mysl, jsou přirozeně zvířata. Dítě je vnímá přátelsky. Není snad větší příležitosti, jak otevřít dětské srdce umění, než právě prostřednictvím ztvárnění zvířecí říše.

Cíl práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zmapovat výskyt zvířete v oblasti výtvarného umění prostorového (se zaměřením na umění moderní a současné) a vytvořit a realizovat projekt, který dětem předškolního věku přiblíží sochařství. Zde budou rozpracovány metodické postupy pro vycházky za vybranými sochařskými díly v Praze (díla 20. a 21. století především se zvířecím námětem) a jiné činnosti směřující k získávání pozitivního vztahu k sochařství a umění vůbec.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Fenomén zvířete v historii sochařství

1.1 Zvíře jako inspirace umělců

Zvíře je fenomén, který člověka fascinuje a inspiruje k výtvarné činnosti již od pradávna. Dodnes zůstává jedním z nejčastějších námětů výtvarného umění. „Umělci mohou na zvířata nahlížet různým způsobem. Někdy je zaujme jejich vzhled a dovedou jej popsat do nejmenších podrobností. Bývají okouzleni jejich krásou, barvami peří, hebkostí srsti. Jindy se zaměří spíše na jejich tělesnou konstrukci, typické pozice pro pohyb. Všimají si i jejich charakteristických vlastností-..., chování a výrazu.... Někdy u nich nalézají prvky lidského konání a lidské postoje a zobrazují je tak. Nebo je prostě milují, vidí v nich nedílnou součást svého života, zvláštní citové pouto. To vše se pak promítne do díla a můžeme to z něho vyčíst.“ (kol. autorů in *Zvířata/ Animals*, 2002: s. 8, kráceno)

1.2 Pravěk- nejstarší nalezené plastiky zvířat

V průběhu historie mělo zpodobňování zvířat pro člověka různý význam. V období paleolitu primitivní člověk skrze ně „vyjadřoval své pocity ze světa plného děsivých, nesrozumitelných sil, které ho mohly každým okamžikem napadnout a rozdrtit, aniž se dopátral proč a z jakého důvodu“. (Larrouse, 1974: s. 266). Ztvárňoval hlavně zvířata, která byla spjata s lovem.

O prvních nalezených zvířecích útvarech, tzv. zoomorfech¹, se vědci stále nemohou shodnout na tom, jestli je pravěký člověk jen našel, nebo skutečně vytvořil. Tato nedořešená otázka, na kterou již nejspíš odpověď nenalezneme, nám brání určit, zda již můžeme hovořit o umění či nikoliv. (Šamšula, Adamec, 2000)

„Nejstarší spolehlivě datovaný komplex s jasně patrnými výtvarnými díly leží v jižním Německu. Ve třech jeskyních - Vogelherd, Hohenstein-Stadel a Geissenklösterle jsou od 30. let 20. století nacházeny věrně vypodobněné slonovinové figurky z aurignacentu.“ (Thiele, 2004: s. 9) Jedná se o stylizované

Obrázek 1

¹ Jedná se o odštípnuté úlomky kamenů, které připomínají tvary těl zvířat

sošky mamutů, koňů, medvědů a lvů z mamutoviny a slonoviny. „Koně patřili obdobně jako mamut k lidské kořisti... Lev a také medvěd představovali přirozené nepřátele, ohrožující člověka...“(Thiele, 2004: s. 9, kráceno) O lovecké magii vypovídá nález hlavy tura ze sobího paroží, která mohla tvořit ostří oštěpu a hlava lva z pálené hlíny, která „vykazuje vpichy na místech, jejichž zasažení při lovu znamenalo smrt.“(Thiele, 2004: s. 9) Později nalezená figurka koníka pochází z neolitu, období, kdy člověk již začíná přecházet od lovu zvířat k jejich chovu. (Thiele, 2004)

1.3 Zvíře v umění a mytologii starých civilizací

Zjednodušeně lze zobrazování zvířat ve starých civilizacích rozdělit na posvátná zvířata, zvířata v kombinaci s člověkem a zvířecí bytosti vybájených podob.

1.3.1 Posvátná zvířata

Uctívání zvířat se objevuje ve většině starých kultur počínaje Egyptem. Společně s mumifikací zvířat docházelo i k jejich ztvárňování do stylizovaných artefaktů. K nejoblíbenějším zvířecím plastikám zde patřila **kočka**, vysoce oceňovaná jako domácí zvíře. Umělci dokázali mistrovsky její pružné tělo výborně napodobit. Některé sochy koček měly v uších kruhové náušnice. Protože to není u zvířat obvyklé, tyto zřejmě představují bohyni Bastet. (Zorn, 2005)

Egyptské kočky inspirují současného českého umělce **Libora Krejčara**. Díla *Koček*, neboli *Panterií*, vyobrazených v jeho monografii, mne velmi zaujala zejména svým dokonale kompaktním tvarem těl, vytvořených pomocí dřevěných nebo kovových konstrukcí. Jan Rous o těchto výtvořech píše: „*Kočky*, formy, které s jistou proměnlivostí procházejí celou jeho dosavadní tvorbou, začaly vznikat roku 1982. “ Svůj

Obrázek 2

královský původ odvozují z hieratických egyptských nebo asyrských monumentů, pocházejí však zároveň ze sloupů vesnických nebo maloměstských bran, na nichž seděli štukovaní zvířecí strážci, dnes rozpadlí do kusů cihel a omítky a spojení jen vyčnívající drátěnou armaturou... Kočky jsou povětšinou budovány z řezbářsky dokonalé transparentní sítě symetrických vzorců, ...Monumentální formy jejich těl jsou někdy odlévány do bronzu, patinovány nebo zlaceny...“(Rous in *Krajiny paměti...*, 2000: s. 6)

Stejný námět se objevuje také v díle současného českého sochaře Michala Gabriela. Kočka zde sedí na klíně nahé *Egypt'anky* (1986), se kterou vytváří jeden celek. Skulptura je vytesána z jasanového dřeva.

Obrázek 3

Dalším často zpodobňovaným zvířetem zde byl brouk **skarabeus** a z říše ptáků **ibis**. Některé zvířecí sošky dávali staří Egypt'ané do hrobů svým zemřelých. Malé, například „zajíc, ježek, krysa, ibis a myš „měly připomínat přírodu na tomto světě. V hrobě však byly umístěny odděleně, protože všechno, co bylo zobrazené, považovali Egypt'ané za „živé“. A tak mohli být zajíci i krysy zemřelému nebezpečné i jako sošky. Naopak hrozná zvířata, jako například hroch, sloužila jako ochrana před zlem“. (Zorn, 2005: s. 26)

Další posvátné zvíře, tentokrát představitel minojské kultury na Krétě, je **býk**, vystupující v různých podobách. Z Etruského umění pochází **Kapitolská vlčice**, která odchovala dvojčata Romula a Rema a stala se symbolem města Řím. Téměř ve všech kulturách nalezneme ztvárnění **hada**. Díky jeho schopnosti svlékání kůže symbolizuje věčný koloběh času a nesmrtelnost. V křesťanské tradici je chápán jako symbol hříšnosti. V mytologii Mayů byl had ztělesněním boha **Kukulkána**. Na poloostrově Yucatan se nachází pyramida postavena tak, že při jarní rovnodennosti ji zapadající slunce ozáří a vypadá to, že se po jejím boku plazí had, který postupně mizí. (Däniken, 2000) V klasickém období antického Řecka je had součástí sousoší **Laokón bojující s hady**. V Indii je posvátným zvířetem **kráva**. Některé primitivní národy dodnes používají zvířecích motivů na **totemech**. Jako zajímavost lze uvést, že v židovské kultuře bylo veškeré plošné i prostorové zobrazování zvířat zakázáno z náboženských důvodů.

1.3.2 Bytosti z části zvířecí z části lidské podoby

Ve starých kulturách dochází též ke ztvárňování bytostí, které jsou kombinací člověka a zvířete. Starověcí Egypt'ané uctívali božstva, zobrazovaná nejčastěji s lidskými těly a hlavami zvířat. Například nejvyšší bůh **Horus** vystupoval jako člověk se sokolí hlavou. **Anubis**, bůh mumifikace a pohřebišť měl hlavu šakala a bohyně lásky **Hathor** rohy krávy. (Zamarovský, 2003)

Národy Mezopotámie dávaly svým božstvům naopak zvířecí těla a tváře lidské. Socha **Okřídleného býka** s pěti nohama a bradou porostlou mohutným plnovousem

„měla ztělesňovat sílu býka, rychlost orla i moudrost vládce.“ (Šamšula, Adamec, 2000, s. 58)

Zvláštní bytostí je **Sfinga**, která má lidskou hlavu a lví tělo. Nejznámější pochází z Egypta. Řecká sfinga, s ženskou hlavu a řadry, je navíc okřídlená.

Z Kréty pochází postava **Minotaura**, který se podle pověsti narodil spojením manželky krále Mínoa s posvátným býkem, který byl ztělesněním boha. Stvůra byla králem uvězněna v podzemním labyrintu v Knóssu.

Indové uctívají **Ganěša**, boha moudrosti a umění. Vystupuje jako člověk se sloní hlavou. (Filipský, 1988)

V Řeckých bájích se setkáváme s **kentaury**, bytostmi s hlavou a horní částí těla lidskou a spodní částí koňskou. Můžeme se s nimi setkat na štítech chrámů a jiných dekorech řecké architektury. Najdeme zde i **medúzu**, ženu s hady místo vlasů a **harpyji**, okřídlenou nestvůru s ptačím tělem a obličejem ženy.

Prostoupením světů člověka a zvířete se inspiroje M. Gabriel v dílech *Ptakočlověk* (1985), *Minotaurus* (1985) a *Pták* (1987).

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

1.3.3 Bájná zvířata

Obrázek 7

Ve většině kultur najdeme mýty a legendy, kde vystupují bájná zvířata. Mnoho jich nalezneme v řeckých bájích. Mezi nejznámější patří **Chiméra**, příšera chrlící oheň. Má lví tělo, hlavy lva a kozy a ocas hada. Dalším je okřídlený kůň **Pegas**. Tento tvor inspiroval také Michala Gabriela k vytvoření monumentální sochy, která je umístěna

uprostřed sídliště Řepy, před školou a městskou knihovnou. „Bronzový *Pegas* je pojat jako kříženec koně a leteckých křídel kluzáku. Jeho obludně protáhlá hlava možná připomene, že jeho řecký předchůdce vyskočil z těla neméně obludné Gorgony, jíž utřali hlavu.“ (Olič in *Michal Gabriel*, 2005: s. 10)

Koňskou podobu má také **jednorožec**- krásný bílý kůň s kouzelným rohem. Dalším vybájeným zvířetem je **Kerberos**-mnohohlavý pes, většinou trojhlavý, někdy s hadím ocasem, jenž hlídá vchod do podsvětí. Z čínské mytologie pochází **drak**.

Mytické ptactvo a zvířena jsou typickými motivy děl současného českého umělce **Jaromíra Garguláka**. Jeho bronzové plastiky *Jednorožce*, *Pegase* a *Fénixe* vznikají technikou lití na ztracený vosk. (Štěpán in *Plastiky*, 2002)

Obrázek 8

1.4 Zvíře v moderním a současném sochařství

„Dvacáté století je dobou vyhrocených uměleckých osobností. Zdůrazňuje tvůrčí originalitu. Každý tvořivý člověk se snaží být jedinečnou individualitou. Přitom se obvykle zároveň hlásí i k některému soudobému uměleckému proudu, který odpovídá jeho osobnímu založení.“ (Zhoř, 1989: s. 83)

S moderní dobou přichází do prostorového umění nové, neobvyklé materiály a s nimi spojené postupy při zhotovování díla. Někdy se dílo vzdaluje od klasického pojetí sochy natolik, že již nelze hovořit o soše. Lepením, montováním, svařováním a prostorovým konstruováním různorodých předmětů či jejich částí, z různého materiálu vznikají takzvané objekty, asambláže. Zvláštním typem objektu je tzv. „*ready-made*“, kdy je vystavený běžný předmět, bez úprav, změny a tvůrčího zásahu. (Zhoř, 1992). Zásadně se mění i tvar trojrozměrných děl. Upouští se od realistického a naturalistického způsobu ztvárnění. Zvíře se objevuje v různých **stylizacích**.

„Nejčastějším rysem stylizace je vynechání všeho nepodstatného, vypouštění podrobností. Zjednodušování mává někdy důvody technické, ... většinou k němu však vedou důvody umělecké. K nim patří například snaha o zvýraznění některého rysu modelu a s ní spojená nadsázka nebo deformace tvaru. Ty se projevují například nápadným zdůrazněním oblín. Měkká, okrouhlá forma bývá označována jako **organická** neboli přírodní. (Zhoř, 1989: s. 84, zkráceno).

Obrázek 9

Příkladem mohou být díla rumunského sochaře **Constantina Brancussiho**, který se zjednodušováním tvaru blíží až k **abstrakci**. Jeho sochy jsou charakteristické tím, že se snaží zbavit všech detailů ztvárňovaného námětu ve prospěch jeho základního tvaru. Brancussi o svém přístupu říká: „Prostota není cílem umění, ale k prostotě docházíme nutně tím, že se blížíme ke skutečnému smyslu věcí.“ (Zhoř, 1967: s. 43). Hlavní inspirací tohoto umělce byla příroda a její organické tvary. V jeho díle se objevují některé zvířecí motivy v podobě živlů. „Vřetenem ptačího trupu je ztělesněním vzduchu. Vodě odpovídá *ryba* s plochým, na obě strany zúženým tělem“.

(Zhoř, 1967: s. 43)

Obrázek 10

Obrázek 11

Opakem přírodní formy je **stylizace geometrická**, jejíž hlavním znakem jsou pravidelné pevné tvary. (Zhoř, 1989) Ty můžeme najít například v díle **Červený kůň** amerického sochaře **Alexandra Caldera**, který se proslavil jeho pohyblivými „Mobily“. Dokonalá ukázka geometrické stylizace je **Malý pes**, dílo současného českého umělce **Jaroslava Róny**. Je

vytvořen ze skleněných desek geometrických tvarů, které jsou spojeny olovem.

Obrázek 12

Obrázek 13

Speciální stylizovanou formu mají sochy **kubistické**. „Základním rysem kubismu (kubický = krychlový, zjednodušený do tvaru kostky) je otevření sochy do prostoru. Znamenalo to zrušení uzavřených objemů, které byly nahrazeny dynamickými formami. Dynamika spočívala v tom, že se každý tvar zobrazoval současně z několika různých pohledů.“ (Zhoř, 1989, s. 85). Jako příklad kubistické sochy se zvířecím motivem uvádím dílo **Pieta s Minotaurem** (1989), jehož autorem je opět **Jaroslav Róna**.

Na kubismus navázal směr, pocházející z Itálie, nazývaný **futurismus**. „*Futurus* znamená latinsky budoucí. Futuristé viděli krásu v technické civilizaci, obdivovali

Obrázek 14

automobily, letadla i zámořské parníky. Oslavovali sílu a rychlost strojů. Pokusili se zachytit pohyb tím, že ho rozložili na jednotlivé, postupné fáze.“ (Zhoř, 1989: s. 167) Prvky futurismu nalezneme v **díle** Francouze **Duchamp-Villona** *Velký kůň*. Některé prameny označují toto dílo za kubistické, jiné za kubo-futuristické. Bronzovou sochu koně tvoří pružné, zaoblené tvary, které připomínají zvíře a prvky podobné strojním součástem, které značí rychlost koně. (Pijoan, 2000). Hlavním představitelem futurismu byl Ital **Umberto Boccioni**. V jeho díle *Dynamika běžícího koně a domu*, které stejně jako Velký kůň vzniklo v roce 1914, zrušil

Obrázek 15

celistvý objem plastiky, rozčlenil ji na jednotlivé části, které pak opět sestavil v celek. Toto dílo obsahuje průmyslově vyrobené materiály, jakých se Boccioni dožaduje ve svém manifestu: kůží, nalezených skleňených střepech, kusů kovů, již zhotovených dřevěných prvků. (Pijoan, 2000)“

„Po roce 1920 vyvolal francouzský básník Breton hnutí, jež přijalo název **surrealismus**. Breton v několika manifestech poukázal na úlohu představ, které člověka samovolně napadají (psychický automatismus) a které prožívá ve snu. Opíral se o učení rakouského psychiatra Sigmunda Freuda, jenž byl zakladatelem psychoanalýzy, zkoumání lidského podvědomí. Surrealismus patří do okruhu umění, založeného především na imaginaci, vznikající uvnitř umělcovy mysli.“ (Zhoř, 1989: s. 169) I v tvorbě surrealistů můžeme najít zástupce zvířecí říše. Příkladem mohou být díla švýcarského umělce **Alberta Giacomettiho** *Pes* a *Kočka*. Jejich tenká protáhlá těla a

Obrázek 16

Obrázek 17

končetiny s rozrušeným povrchem mohou negativně působit na naši psychiku. Vyjadřují zoufalý zápas o přežití ve světě, kde nenalezli domov, péči a lásku.

Určitou souvislost s Giacomettim můžeme nalézt i v dílech *Tři psi* (1985) a *Černý pes* (1987) jejichž autorem je opět Michl Gabriel.

Obrázek 19

Sochu surrealisté a jejich následovníci nahrazují složitějším objektem, jemuž říkáme **asambláž**. Označujeme tak objekt sestavený z většího počtu různorodých předmětů nebo jejich částí z různého materiálu. (Zhoř, 1992). Například asambláž

Ernstova Kozorožce z roku 1948 tvoří péra nákladních aut a lahve od mléka. (Pijon, 2000)

„Radost z experimentování a touhu deformovat tradiční představy o perspektivě sochařství najdeme i v asamblážích **Pabla Picassa**. Nápadným příkladem je *Býčí lebka*, která je smontovaná ze sedla a řídicích z kola. Picasso oba nalezené předměty spojuje v předmět, který vzbuzuje asociace na jeho tolik milované téma býčích zápasů. Další jeho asambláží je sádrová *koza* z roku 1950, jejíž vyduté břicho tvoří proutěný košík, rohy jsou z vinného keře a zadek z osvětlovacího tělesa.“ (Buchholz, 2006, s. 80)

Obrázek 20

Některá díla moderního umění odkazují k tématu brutality, smrti a násilí. Autoři se jejich prostřednictvím snaží upozornit na problémy dnešní společnosti a vyprovokovat diváka k zamyšlení, k reakci.

Například Švýcarský umělec **Bruce Neumann** „rozkládal zvířecí těla, redukoval je na hlavy lité do vosku a tvořil mutanty z rozřezaných molitanových zvířat, které zavěšoval na konstrukci upevněnou ke stropu.“ (Thiele, 2004: s. 156 – 157).

Damien Hirst, umělec pocházející z Velké Británie, se proslavil vystavováním samotných mrtvých zvířat. Jedná se o jednoho z nejbohatších současně působících umělců, ačkoliv jeho tvorba by mohla být předmětem diskuzí. Zvířata, která nám

Obrázek 21

Jedná se o žraloka naloženého do formaldehydu.

V jednom díle britského časopisu Frieze byl otištěn rozhovor s Hirstem, kde popisuje, jak přišel na nápad vystavit žraloka (Thompson, 2010) „Zaujala mne myšlenka vyjádření pocitu pomoci předmětu. Žralok vyvolává strach, je větší než vy a pohybuje se v prostředí vám neznámém. Vypadá živě, když je mrtvý a mrtvě, když je živý“. (Thompson, 2010: s. 89). Jeho další, méně známý výtvar je nese název *Formy bez života*. Schránky měkkýšů umístěny ve skleněné vitrině, nám připomínají výstavy exponátů v muzeích. „Dílo nám připomíná, že získávání znalostí je pro nás mnohdy spojeno s nutností zahubit věci, o nichž bychom se rádi dověděli něco více.“ (Little, 2005: s. 141)

Námět zvířete se často objevuje v tvorbě dalšího britského osobitého britského umělce **Jeffa Koonse**, který je představitel umění **kýčce**. Mezi jeho díla patří například *květinová socha štěněte* obřích rozměrů, ocelový *nafukovací králík* nebo *pozlacený Michael Jackson* držící svého šimpanze Bubblese. Svým kýčovitým ztvárněním skutečnosti se snaží poukázat na konzumní způsob života a nevkus společnosti. (Spenserová in *Revue Labyrint*, 2000)

Obrázek 22

1.5 Sochy zvířat v Praze

1.5.1 Výskyt zvířecích motivů ve veřejném prostoru

Při procházkách Prahou nacházíme v jejích různých částech celou škálu zvířecích motivů v pestré paletě forem, materiálů a velikostí. Staly se součástí našeho každodenního života. Někdy tvoří dominantu náměstí či parků, jindy jsou součástí architektury významných, z velké části historických, budov, nebo například kašen. Zajímavým sochařským prvkem architektury jsou **chrliče**, které nalezneme na střeše katedrály Svatého Víta na Pražském hradě. Jsou to démonické antropomorfní bytosti, jejichž praktickou úlohou je odvádět vodu. Motiv zvířete se vyskytuje v hojném počtu i

na **domovních znameních**. Ty jsou hojně zastoupené například v Nerudově ulici, která vede na Pražský hrad.

1.5.2 Lev a kůň- nejčastěji zastoupené druhy zvířat

Nejrozšířenějším zvířecím motivem vystavovaných soch v Praze je **kůň** a **lev**. Oba motivy jsou spojeny se vznešeností, silou a majestátem. Lvi symbolizují často český národ. **Jezdecké sochy** představují osoby ve význačném postavení, často samotné krále či význačné vojevůdce. V Praze jich můžeme nalézt hned několik. Jako první uvádím nejznámější, kterou by měl znát každý obyvatel Prahy, neboť bývá nejčastějším místem mnoha setkání („Sejdeme se pod ocasem“). Je to socha **Svatého Václava na koni** od **J. V. Myslbeka** na Václavském náměstí. Také na Vyšehradě stojí jezdecká socha Sv. Václava. Pochází z dob baroka, je vytesaná z pískovce a jejím autorem je **J. J. Benda**. **Pomník Jana Žižky z Trocnova** stojící na Vítkově, jehož autor je Bohumil Kafka, je největším svého druhu na světě. Dalšími jezdeckými sochami v Praze jsou **Sv. Jiří** na třetím nádvoří Pražského hradu a socha **císaře Františka I.** na nábřeží. Do skupiny jezdeckých soch zařazují také dílo současného umělce **David Černého**. Svatý Václav sedí na břicho svého mrtvého koně, zavěšeného pomocí lan na kopuli pražské Lucerny. Jedná se o parafrázi díla J. V. Myslbeka.

1.5.3 Zvířata v tvorbě Michala Gabriela

Myslím si, že tento významný český umělec, jehož realizace se v Praze objevují na několika místech, si zaslouží samostatnou kapitolu. Dílo, které mne zaujalo a využívám ho pro práci s dětmi, jsou tři bronzové **koně** stojící na Wuchterlově náměstí v pražských Dejvicích. Jejich autor, již několikrát zmiňovaný Michal Gabriel, o nich v rozhovoru uvádí: „V Praze 6, tedy v Dejvicích, byla vypsána soutěž na výzdobu nově pojatého náměstí. Byl tam vybouraný prostor a vybudované podzemní garáže, kde architekt vytvořil na povrchu vodní kaskádu. Rozhodl jsem se vodní prvky ignorovat a dát tam tři koně jako připomínku historie, vstoupení do minulosti. Kdysi tudy vedla důležitá obchodní stezka, což jsem zprvu vůbec nevěděl, ale mě šlo o to vrátit do města to, co bylo po dlouhou dobu jeho přirozenou součástí. Provoz města zkrátka zajišťovali koně, a mně šlo o zdůraznění

Obrázek 23

této jejich ztracené přítomnosti. Nejde mi ale o realismus, formu koně jsem tedy pokryl strukturou, rastrem, což je časový, ale i propojující filtr, kterým se snažím postihnout celek.“ (Dostál, 2009: s. 40) Design povrchu soch, zajímavý svou strukturou i použitým materiálem je charakteristickým prvkem jeho tvorby. U těchto koní je rýhovaný, jinou zajímavou strukturu povrchu tvoří skořápky ořechů (pistáciových, vlašských i burských), zalité pryskyřicí. Ta se objevuje například v dílech *Příběh (2001) a Smečka (2003)*.

Kromě samotných trojrozměrných děl jsou velmi působivé také **fotografie** Gabrielových soch, zasazených do krajiny. Velké množství jich nalezneme v jeho monografii s názvem Michal Gabriel, také jsou dostupné na jeho webu v záložce *Sochy v krajině*.

Obrázek 24

V souvislosti s jeho tvorbou a zvířaty nemohu vynechat dílo, v němž zvířata přímo nefigurují, ale velmi úzce jsou s ním spjata. Jde o sochařsko-architektonický projekt *indonéské džungle* v pražské zoologické zahradě. Gabriel s dvojicí dalších umělců zde vytvořil úžasné prostředí plné stromů, lián, skalisek a umělých prostorů pro zvířata. Toto velkolepé umělecké dílo, které slouží hlavně varanům, makakům, a orangutanům, a až teprve pak návštěvníkům, nemá v historii umění obdoby. (Gabriel, 2005)

1.5.4 Sochy zvířat v ZOO

Jestliže navštívíme **ZOO** v pražské Troji, přitahuje naši pozornost kromě živých zvířat i řada uměleckých artefaktů, které vhodně doplňují některé druhy. Největší podíl zde zaujímají díla **Vincence Vinglera**, pro něhož byla tvorba zvířat hlavní náplní. V zoologické zahradě se nacházejí čtyři Vinglerovy sochy. „Jedna, opice *Babuín* z roku 1950, je vytvořena z pálené hlíny, další tři, *Pelikáni* (1950), *Kozel* (1958) a *Kůň převalského* (1965 – 66) jsou odlity z bronzu. Tyto plastiky odpovídají skutečné velikosti zvířat, což zejména u koně, působí až monumentálně. Všechny nesou nezaměnitelný rukopis svého tvůrce: čistotu tvarů a stylizační zkratku, aniž by byly potlačeny charakteristické znaky každého druhu.“ (Jiří Volf in *Gazela*, 2007: s. 89)

Obrázek 25

Obrázek 26

Další významnou osobností, jejíž díla také zdobí prostředí pražské ZOO, je výtvarnice **Veronika Richterová**. Je autorkou bronzové sochy legendárního lachtana *Gastona*, který přišel o život při povodních v roce 2002. Dále vytvořila sérii bronzových *surikat* a *chodník slávy* s reliéfy stop některých zvířat před hlavním vchodem do ZOO. V přilehlé botanické zahradě ve skleníku Fata morgana v současné době probíhá její výstava Pet Tropicana. Do zdejšího prostředí jsou zakomponovány rostliny a zvířata vytvořené z pet lahví. Veronika Richterová a její manžel, **Michal Cihlář**, který je známý svými linoryty, vydali také knihu s názvem *Zvěrstvo*, v níž najdeme fotografie jejich zvířecích výtvořů. Jednotlivé druhy zvířat a drobných živočichů jsou zde uspořádány dle abecedy a podobně jako u Michala Gabriela jsou zasazeny do přírodního prostředí.

Obrázek 27

Práce s odpadovým materiálem a pet-lahvemi různých barev a tvarů by se dala využít i při práci s dětmi.

Některé výše zmíněné sochy a další významné, s motivem zvířat, nacházející se ve veřejném prostoru města Prahy, jsem seřadila dle městských částí a pořídila jejich fotodokumentaci. Jejich seznam uvádím v příloze č. 6, fotografie jsou na CD.

1.5.5 Sochy zvířat v NG

Mnoho soch s motivem zvířete nalezneme ve sbírkách NG. Mě osobně nejvíce zaujala díla francouzského romantického umělce Antoina Louise Baryeho *Lev drtící hada* a *Jaguár požírající zajíce*, která se nacházejí ve třetím patře Veletržního paláce, ve sbírce francouzského umění. Ve čtvrté kapitole didaktické části popisují realizaci programu pro děti, který se vztahuje právě k těmto dvěma sochám. Barye rád sledoval chování zvířat v přírodovědném muzeu ve Francii, fascinovaly ho zejména souboje. Vymýšlel romantické zápasy zvířat.

Obrázek 28

Vzniklo několik zvířecích studií, obrazů a soch, mezi něž patří i díla výše zmiňovaná. Před nástupem romantismu mělo zvíře většinou funkci alegorickou, tudíž byl umělec často přísně kritizován za myšlenku jej sochařsky znázornovat pro jeho vlastní dramatickou hodnotu, nejen jako doplněk výjevů s lidskými postavami, jako tomu bylo dříve. (Larrouse, 1974)

Další dílo, které stojí za zmínku, se opět nachází v budově Veletržního paláce. Nese název ***Psí rodina*** a jejím autorem je současný umělec **Karel Pauzer**. Je tvořena pěti solitery vyhublých psů s lidskými výrazy tváře. Pro návštěvu dětí předškolního věku jsem však toto dílo nevybrala pro jeho drsné naturální vyjádření.

Mnoho zvířecích soch bylo umístěno ve stálé sbírce asijského umění (Japonsko, Čína, indie, jihovýchodní Asie, Tibet, umění islámu) ve zbraslavském zámku a také v jeho přilehlém parku. Tyto díla zde však již nenalezneme. Když jsem chtěla zjistit autora sochy ležícího koně v přilehlém parku, (který je svým tvarem nápadně podobný plastikám Vincence Vinglera), bylo mi oznámeno, že tato sbírka Národní galerie byla zrušena.

1.5.6 Cowparade

Když se řekne „sochy zvířat v Praze“, vzpomenu si na dobu, kdy v našem hlavním městě probíhala akce Cowparade 2004. Prahu tehdy obsadilo 204 barevných laminátových krav v životní velikosti. Jednalo se o kulturně-společenský projekt, jehož hlavním posláním bylo vesele a hravě osvěžit veřejný prostor, a výtěžkem z aukce nejzdařilejších exponátů

Obrázek 29

příspěť na dobročinné účely. Byla to největší výstava v dějinách Prahy pod širým nebem. V knize Cowparade se o této akci vyjadřuje pražský primátor Bém takto: „...A tak věřím, že návštěvníkům i obyvatelům Prahy vykouzlí, tu divočeji vybarvené, tu decentnější krávy, úsměv na lici a rozproudí jejich představivost. Vždyť právě toto zvíře je z mystického hlediska symbolem klidu, života, znovuzrození, podle hinduistické tradice je dokonce považováno za posvátné a uctívali ho už staří Egypťané v podobě bohyně Hator. Ostatně v tuzemské lidové slovesnosti má také své místo. „Krávu viděti, znamená štěstí míti,“ praví tradiční český snář a tak věřím, že Praze Cowparade štěstí skutečně přinese“. (Bém in Cowparade ve Zlaté Praze, 2004: s. 8)

2. Estetické vnímání

2.1 Vnímání uměleckého díla

Umělec se ve svém díle obrací k lidské psychice jako celku. Oslovený vnímatel se dílu snaží porozumět. Předkládaný artefakt je nutno vnímat a hodnotit vždy v historickém a sociálním kontextu. V podstatě řečeno je umělecké dílo dokončeno až vnímáním každého jednotlivce a to zpravidla v různých souvislostech. (Kulka, 1991)

Základem a výchozím článkem pro vnímání uměleckého díla je takzvané běžné vnímání, které slouží k identifikaci objektu. Hlubším zkoumáním konkrétního estetického objektu (většinou uměleckého díla) z hlediska jeho estetických kvalit k němu získáváme estetický vztah. (Kulka, 1991) Vnímáním uměleckého artefaktu aktivujeme naši fantazii a uměleckou představivost, spontánně ho esteticky hodnotíme a „aktualizujeme různé vědomosti a zkušenosti s uměním, které aktivizují určité receptivní návyky a celkově zkvalitňují průběh estetického vnímání artefaktu.“ (Kulka, 1991: s. 389)

2.2 Fáze estetického vnímání

Estetické vnímání podle psychologa Jiřího Kulky můžeme rozdělit na 5 fází. První je **motivace a tvorba receptivní záměru**, kdy jde o rozhodnutí estetický objekt vyhledat a záměrně ho vnímat. Při prvním kontaktu s tímto objektem pomocí smyslového vnímání přijímáme jeho vlastnosti. Vnímáme jeho výtvarné vyjadřovací prostředky. Tato fáze se nazývá **percepce**. Následuje **dekódování**, jež představuje přechod od vnímaného k jeho významu a smyslu. Odhalujeme a uvědomujeme si různé souvislosti. Tato fáze je předpokladem pro pochopení díla. Čtvrtou fází je **Interpretace**, která završuje estetický zážitek z uměleckého díla. Vychází z celkového prožitku a souhrnu různých představ a asociací, které v nás vnímaný objekt vyvolává. Poslední fáze již probíhá mimo přímý kontakt s uměleckým dílem. Nazýváme ji **estetická response**, při níž v nás doznívají estetické dojmy z prožitého zážitku. (Kulka, 1991)

2.3 Typologie estetického vnímání

Od konce 19. století „byly činěny pokusy o vědecké vymezení různých typů estetického vnímání. Na podkladě zobecněných poznatků z empirických výzkumů byla vytvořena řada typologií. Jejich autoři zjišťují u estetického vnímání individuálně

typické převládání určitých psychických funkcí, nebo se zaměřují spíše na typologizaci vnímání podle vnějších, předmětných aspektů uměleckých. Často se místo o estetickém vnímání uvažuje o estetickém prožitku a jeho typologie se pak vztahuje i na uměleckou tvorbu.“ (Kulka, 1991: s. 395). Psycholog Jiří Kulka, autor knihy, z níž čerpám, vytvořil typologii, kterou podle něj „lze uvést do vztahu s Jungovými osobnostními typy určenými převahou intuice, citění, myšlení a vnímání.“ (Kulka, 1991: s. 398). Estetické vnímání rozlišuje na „**typ intelektuální**, které je věcně přesné, objektivní, citem relativně málo ovlivněné, s důrazem na formální stránku uměleckého díla, **typ emocionální**- citem determinované vnímání, se subjektivním důrazem na obsahovou stránku uměleckého díla, **typ asociativní**- vnímání obohacované stále se vynořujícími asociacemi, s důrazem spíše na obsahovou stránku uměleckého díla a **typ empatický**- kdy je vnímání doprovázené vcitčováním, s důrazem spíše na formální stránku díla.“ (Kulka, 1991: s. 398)

2.4 Předpoklady pro výtvarné vnímání jako činnost v MŠ

Výtvarné vnímání je činnost, kterou by učitel v praxi neměl opomíjet. Od učitelky však vyžaduje náročnou přípravu. Nejprve je nutno vyhledat zajímavý objekt, který může mít podobu uměleckého díla, vnímat můžeme však i vlastnosti objektů přírodních a uměle vytvořených forem. K tomu, aby mohl učitel dětem dílo vhodně interpretovat, je nezbytné, aby sám význam tohoto předmětu pochopil. „Pochopení něčeho je pochopením smyslu této věci. Účelem chápání je ustanovení smyslu něčeho a poznáme-li smysl, můžeme efektivně jednat.“ (Kulka, 1991: s. 400). Kulka poukazuje na to, že umělecký zážitek musí být esteticko- psychologicky připraven. Předpoklady k plnohodnotnému vnímání rozděluje na „**stabilní předpoklady**“ nutné pro správné dekódování a chápání uměleckého sdělení, (mezi ně řadí znalosti a vědomosti, návyky, dovednosti, názory, postoje, hodnotovou hierarchii, zkušenosti, kulturní úroveň a životní styl) a „**momentálně aktuální předpoklady**, jež musí být splněny pro správný průběh estetického vnímání“. Těmi jsou prostředí, atmosféra, důvěra, estetické zaměření, soustředěnost aj. (Kulka, 1991: s. 402- 404)

2.5 Vnímání objektů přírodních a uměle vytvořených forem

Kromě uměleckého díla mohou děti vnímat i vlastnosti některých přírodních či uměle vytvořených objektů, které buď při vycházce samy objeví, nebo na ně upozorní učitel. Jaromír Uždil ve své knize *Výtvarný projev a výchova* hovoří o podobných činnostech jako o **parafrázi přírodní a umělé formy**. „Jde v nich především o hledání a vyjádření tvarových korelátů pro jisté - často oku skryté zákonitosti, které ustavují přírodní nebo umělou formu,... (Uždil, 1976: s. 251) Mezi „viditelné formy statické povahy“, budící dětský zájem, které zahrnuje do rozšířeného pojmu „příroda“, řadí například strukturu dřeva, listu, krystalů, kůže apod. „Ty byly sice výtvarně studovány již dříve, ale většinou jen s cílem o přírodovědně přesné vystižení. „Uvolnit“ tyto podivuhodné formy od jejich reálných nositelů, domyslet je a dát jim samostatný estetický smysl není tak těžké, a navíc to není nijak samoúčelné: přiblížíme se tím osudovým souvislostem mezi vytvářejícím subjektem a aspirujícím objektem, nacházíme přímé spoje mezi přírodou a námi samými.“ (Uždil, 1976: s. 252) Mimo přírodní struktury mají svou výtvarnou hodnotu i civilizační a technické útvary. (Uždil, 1976)

K objektům přírodních a uměle vytvořených forem se vracím v páté kapitole didaktické části.

II. DIDAKTICKÁ ČÁST

Mým záměrem je přiblížit dětem sochařství a vzbudit jejich zájem o tento druh umění. Jakým způsobem toho nejlépe docílit? Setkávání se sochami pouze prostřednictvím ukázky jejich fotografií jsem vyloučila. Mnohem silnější zážitek děti prožijí při osobním kontaktu s reálným trojrozměrným objektem. Ten mohou vnímat nejen zrakem, ale i hmatem. Také setkání s osobou, která se tomuto druhu umění věnuje, může být pro dítě přínosné. Vyzkouší si práci s materiálem a nástroji a bude mít možnost pozorovat, jak dílo vzniká. Tyto a další činnosti budou hlavní náplní **projektu „Sochy kolem nás“**, který jsem pro děti připravila a realizovala.

Mimo soch ve veřejném prostoru města Prahy jsem s dětmi zavítala do **Národní galerie**, kde jsem se pokusila o interpretaci díla² francouzského sochaře z doby romantismu.

Zvláštní kapitolou je **Příroda jako inspirace pro výtvarné činnosti dětí**. Zde popisují vycházky do přírody za objekty přírodních a uměle vytvořených forem, svým tvarem a strukturou připomínající zvíře.

---

² Jednalo se o monumentální sádrovou plastiku s názvem „Lev drtící hada“

3. Projekt „SOCHY KOLEM NÁS“

3.1 Stanovení cílů a otázek

Hlavní cíl je přiblížit dětem sochařství a vzbudit jejich zájem o tento druh umění

Další cíle týkající se mé přímé práce s dětmi jsou:

- Vytváření pozitivního vztahu k umění
- Rozvoj poznávacích procesů (vnímání, pozorování, představivosti, fantazie, paměti, myšlení) a posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
- Rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- Poznávání výtvarných vyjadřovacích prostředků a rozvoj schopnosti porozumět výtvarnému dílu
- Seznámení s vybranými sochařskými díly sochařství (především 20. a 21. Století) ve veřejném prostoru města Prahy
- Seznámení s osobností sochaře, jeho prací a prostředím, kde umělecká díla vznikají
- Rozvoj tvořivého sebevyjádření

Otázky, na něž budu hledat odpověď v průběhu projektu, jsou:

- Jsou děti předškolního věku (vybrané cílové skupiny) pod mým vedením schopny sochařství přijmout a pochopit ho?
- Zvolila jsem vhodné postupy pro přiblížení tohoto druhu umění dětem?
- Jaké reakce vyvolává u dítěte setkání se sochou?
- Budou děti schopny zpětně si sochu vybavit a výtvarně vyjádřit?
- Budou děti schopny slovně vystihnout zvláštnosti jednotlivých soch?
- Jak děti vnímají abstraktní tvar sochy?
- Budou děti schopny rozlišovat materiál, z něhož jsou sochy vyrobeny?
- Jaké zážitky si děti z tohoto projektu odnesou?

3.2 Myšlenková mapa

Východisko: „SOCHY KOLEM NÁS“ (se zaměřením na sochy s motivem zvířete)

VÝSKYT SOCH

- Veřejný prostor města Prahy
  - prvky architektury (kašny, domovní znamení, chrliče, reliéfy na portálech domů, sloupy)
  - volné monumentální sochy jako dominanty náměstí a parků
  - Cowparade 2004
- stálé expozice umění v NG
- výstavy v galeriích
- knihy o sochách a sochařích (monografie sochařů, umělecko-historická literatura)

VLASTNOSTI SOCHY

- trojrozměrnost, vícehledovost, tvar (forma), výraz, vyjádření pohybu, struktura povrchu, barva (patina), kompozice, velikost, materiál

DĚLENÍ SOCH DLE RŮZNÝCH HLEDISEK

- **formy:** reliéf x volná socha x sousoší x objekt, asambláž
- **velikosti:** monumentální x drobná plastika (komorní)
- **způsobu vytvoření:** skulptura x plastika
- **tvaru (formy):** realistický (naturalistický) x idealizovaný (stylizace, nadsázka, deformace) x abstraktní x kubistický
- **používaného materiálu:** kov, kámen, dřevo, hlína (keramická, sochařská), umělá hmota, porcelán, sklo, aj.
- **vyjádření pohybu:** statické x dynamické

PRÁCE SOCHAŘE

- **druhy činností:** modelování, tesání, konstruování, odlévání, patinování, vypalování, stavba podpůrné kostry, tvorba přípravných skic, návrhů, modelů, hledání inspirací, zakázková tvorba, výstavy, sympozia
- **zařízení sochařského ateliéru**
  - **materiály:** hlína, sádra, slitiny kovů, papíry, aj
  - **nástroje:** dřevěné a kovové špachtle, dláta, sochařská očka, palička, řezací struna, štětce, houbičky, kružidlo apod.
  - **ostatní vybavení:** sádrové formy, točna, modelovací stůl, stojany, pec, vrtačky, pily, brusky apod.
  - **požadavky na místnost:** vhodné osvětlení, zavedení vody, vytápění

ČINNOSTI, KTERÉ DĚTEM PŘIBLIŽÍ SOCHAŘSTVÍ

- vycházky za sochami (veřejný prostor města, galerie, muzea)
- navštívení sochařského ateliéru (beseda se sochařem)
- vyzkoušení si práce se sochařským materiálem a nástroji
- námětová hra "Na sochy"
- prohlížení fotografií soch (monografie umělců, umělecko-historická literatura, katalogy výstav apod.)
- uspořádání výstavy sošek ve školce (děti přináší sochy z domova)

3.3 Souvislosti projektu a RVP PV

Vzdělávací oblast: Dítě a jeho tělo

Dílčí vzdělávací cíle

- Rozvoj a užívání všech smyslů

Činnosti

- Zrakové a hmatové vnímání trojrozměrných objektů

Očekávané výstupy

- Vnímat a rozlišovat pomocí smyslů (zrakově rozlišovat tvary a jiné specifické znaky soch, hmatem vnímat strukturu povrchu soch)

Vzdělávací oblast: Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

Dílčí vzdělávací cíle

- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu.

Činnosti

- společné diskuze, rozhovory, vyprávění zážitků z výletů

Očekávané výstupy

- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách
- Formulovat otázky, odpovídat, slovně reagovat
- Naučit se nová slova (socha, sochař, sochařský ateliér, modelovat, tesat, busta, pískovec, bronz, dláto, pomník apod.) a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí)

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Dílčí vzdělávací cíle

- Rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie
- Rozvoj tvořivého sebevyjádření
- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)

- *Činnosti*
- Přímé pozorování soch, pojmenovávání jejich vlastností (velikost, barva, tvar, materiál), charakteristických znaků a funkcí
- Námětová hra „na sochy“
- Experimenty s materiálem (sochařská hlína)
- Práce s knihou, obrazovým materiálem (knihy Michal Gabriel)
- Praktické úkony procvičující orientaci v prostoru (využívání prostorových pojmů při pohledu na Václavské náměstí a jednotlivé sochy, ukazování co kde je)

Očekávané výstupy

- Vědomě využívat smyslů, záměrně pozorovat, postřehovat, všimnout si detailů
- Záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost
- Přemýšlet, vést jednoduché úvahy a to, o čem přemýšlí a uvažuje, také vyjádřit
- Zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhadovat podstatné znaky, vlastnosti předmětů, nacházet společné znaky, podobu a rozdíl, charakteristické rysy předmětů či jevů a vzájemné souvislosti mezi nimi)
- Chápat prostorové pojmy (co je vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi, blízko apod.) částečně se orientovat v čase
- Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech dramatických (hra „na sochy“) a výtvarných (hra a experimentování se sochařskou hlínou)

Sebepojetí, city a vůle

Dílčí vzdělávací cíle

- Rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, citění a prožívání
- Rozvoj schopnosti sebeovládání

Činnosti

- Výtvarné vnímání uměleckého díla
- Mimické vyjadřování nálad při námětové hře na sochy (sochy smutné, veselé, rozzlobené, vážné apod.)
- Uspořádání výstavy soch ve školce
- Příležitosti pro rozvoj sebeovládání (např. dodržování pravidel při cestování MHD)

Očekávané výstupy

- Těšit se z hezkých a příjemných zážitků, kulturních krás i setkávání se s uměním
- Respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla
- Být citlivé ve vztahu k věcem

Vzdělávací oblast: Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle

- Seznamování se světem lidí, kultury a umění
- Vytvoření pozitivních vztahů ke kultuře a umění
- Rozvoj estetického vkusu

Činnosti

- Setkávání se s výtvarným uměním mimo mateřskou školu (vycházky za sochami v Praze, návštěva sochařského ateliéru), návštěvy kulturních a uměleckých míst (budova Národního muzea, Václavské nám., Lucerna, sochařský park Hadovka)

Očekávané výstupy

- Vnímat umělecké a kulturní podněty a hodnotit svoje zážitky (říci co bylo zajímavé, co je zaujalo)

Vzdělávací oblast: Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle

- Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije a vytváření pozitivního vztahu k němu vytváření elementárního povědomí o širším kulturním prostředí
- Rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám

Činnosti

- Pozorování blízkého okolí školky při pěším výletě za sochami v parku Hadovka
- Vnímání prostředí centra Prahy
- Poučení o možných nebezpečných situacích (dopravní situace)

Očekávané výstupy

- Mít povědomí o širším společenském, věcném i kulturním prostředí i dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte.

3.4 Průběh

Charakteristika prostředí a skupiny dětí:

Projekt jsem realizovala ve Fakultní mateřské škole se speciální péčí Arabská, v rámci souvislé pedagogické praxe. Velkou výhodou bylo, že v této škole v současné době pracuji a tak odpadl problém s poznáváním nového prostředí a navazování kontaktů s dětmi, učitelkami a ostatním personálem.

Pracovala jsem s heterogenní skupinou, v jejímž složení převládaly dívky, věk dětí se pohyboval od 3 do 7 let. Během doby mé práce se počet dětí pohyboval od 5 do 19 dětí. Nízká účast v druhém týdnu byla způsobena jarními prázdninami.

V den nástupu na praxi jsem program projektu, který jsem pro děti připravila, konzultovala s vedoucí učitelkou. Ta ho přijala s radostí a očekáváním. Doporučila mi informovat o něm rodiče a vytvořit informační leták s plánovaným programem.

Délka:

Samotný dvou-týdenní projekt trval v termínu od 2. - 12. března 2010. Prvním zdokumentovaným dnem bylo úterý.

Charakteristika práce s dětmi:

Po příchodu dětí do školky a jejich volné hře je svolávám pomocí zvonečku na koberec v herně, kde utvoříme kruh a posadíme se kolem svíčky, kterou zapálím. Zde v první řadě rozebíráme zážitky z předchozího dne. Děti mi svými výpověďmi dávají zpětnou vazbu, což je pro mne důležité. Dozví se, co se jim líbilo, co je bavilo, co si pamatují apod. Komunikace probíhá formou skupinového dialogu, kdy já se ptám, a děti se hlásí a odpovídají, nebo po kruhu posílám kamínek a mluví pouze ten, kdo jej drží. Následně je seznámím s programem dnešního dne a motivuji k hlavní činnosti, která začne po svačině. Na závěr si zazpíváme písničku a vybrané dítě sfoukává svíčku. Ve svých přípravách zmiňuji pouze činnosti, které jsou důležité pro můj projekt. Ostatní, které jsou každodenní součástí denního režimu, v nich neuvádím.

PŘÍPRAVA na úterý 2. 3. 2010

➤ **Hlavní činnost:**

Úkol: Zjistit dosavadní úroveň vědomostí a zkušeností dětí se sochami, seznámit je s tématem projektu a pokusit se vzbudit v nich zájem o tuto problematiku.

Organizace: sed v kroužku, uprostřed sošky z různých materiálů (dřevo, keramická hlína, sádra, kamen, porcelán) přinesené z domova a posbírané ve školce

Průběh:

- **pozorování a osahávání si přinesených sošek**
- **motivační rozhovor**

Jaký je společný název pro předměty, které zde vidíte? Z jakého materiálu jsou vyrobeny? Jak se jmenují lidé, kteří sochy vytváří? Proč je dělají? Jak se liší obraz od sochy? Má někdo nějakou zajímavou sochu doma? Jestli ano, mohl by nám ji přinést na naši výstavu³. Kromě těchto malých sošek, existují i velké. S těmi se můžeme setkat na různých místech ve městě. Zítra se půjdeme na jedno takové podívat.

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Přinesené sošky měly sloužit k motivaci dětí a uvedení do tématu projektu. Na otázku, jaké je společné označení pro předměty, které zde vidíte, jsem očekávala odpověď „sochy“ nebo „sošky“. Té jsem se však nedočkala. Poslala jsem po kruhu kolovat dřevěnou sochu, aby si ji děti mohly prohlédnout. Vyzvala jsem je k určení materiálu, ze kterého je socha vyrobena. Bez zaváhání se shodly na tom, že jde o dřevo. Pokoušely se pojmenovat i materiál, z něhož jsou ostatní sochy, k správnému určení některých (ze sádry a porcelánu) však bylo nutné je dovést. Pro procvičení jsem se začala vyptávat, z jakého materiálu jsou vyrobeny jednotlivé předměty ve školce (okna, skříně, jednotlivé hračky, knihy, peřiny, květináče, apod.) Při dotazu, zda mají děti nějaké sošky doma, jsem se dozvěděla, že někteří ano. Jedna holčička se rozpovídala o svém tatínkovi, který pracuje v galerii, shodou okolností v místech, kde se nachází sochy, na které se následující den půjdeme podívat, takže jich mají doma hodně. Další připravené otázky jsem již nekladla. Usoudila jsem, že na ně společně nalezneme odpověď v průběhu projektu.

---

³ Z přinesených sošek jsme ve třídě uspořádali výstavu, která se průběžně rozrůstala. Její konečnou podobu uvádím ve fotodokumentaci v příloze č. 2 (8)

PŘÍPRAVA na středu 3. 3. 2010

➤ **Kontaktní kruh:**

- **Motivace k vycházce:** Jak už jsem vám včera říkala, dnes se půjdeme podívat na sochy. Budou to 3 sochy koní. Sochař, který tyto koně vytvořil, se jmenuje Michal Gabriel. Měl moc rád zvířata a také je rád modeloval. Ze všeho nejraději měl právě koně. Přes náměstí, kde sochy stojí, dříve místo aut jezdili opravdoví koně na Pražský hrad. To sochaře inspirovalo k tomu, aby zde umístil koňské sochy.

Prohlížení fotografií děl z knihy M. Gabriel

popis cesty, cestování MHD, připomenutí pravidel chování na výletě

➤ **Hlavní činnost: Vycházka k sochám**

Objekty vnímání: 3 bronzové sochy koní od současného českého sochaře Michala Gabriela, Wuchterlovo náměstí, Praha 6- Dejvice

Průběh: jízda tramvají (výstup na Dejvické), na místě chůze mezi sochami, osahávání a pozorování, pohled z odstupu, rozhovor

Úkol: Seznámit se s osobností a tvorbou současného sochaře Michala Gabriela, pochopit jeho záměr umístit sochy koní do konkrétního prostředí, hmatem a zrakem vnímat strukturu povrchu soch (rýhování- charakteristický prvek v tvorbě Michala Gabriela) i jejich celkovou podobu a slovně je vyjádřit.

Otázky:

- 1) Proč jsme se šli podívat právě sem? (připomenutí toho, co jsme si říkali ve školce)
- 2) Jsou všechny tři koně stejní? Čím se liší? (postoje, sklon hlavy)
- 3) Jaký postoj koně zaujímají? Je poznat, jestli kůň stojí nebo je v pohybu?
- 4) Na čem koně stojí? (ostrůvky, jeden kůň stojí mimo)
- 5) Čím je zajímavý povrch sochy? (rýhování)
- 6) Z jakého materiálu jsou sochy vyrobeny? Jak se ten kov jmenuje? Jakou má bronz barvu?
- 7) Jsou koně stejně velcí jako ve skutečnosti?

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Některé děti přinesly ráno další sošky z domova. Ty jsme pak vystavili naší výstavu ve třídě. V ranním kroužku jsem jim vyprávěla o sochaři Michalovi Gabrielovi, jehož dílo dnes navštívíme a k motivaci jsem využila jeho Knihy s vyfotografovanými díly. Děti si je prohlížely se zaujetím a na výlet se těšily. Když jsme dorazili na místo a děti díla spatřily, jejich první reakce byla naprosto spontánní. K sochám se rozběhly a chtěly na ně vylézt. Zvonečkem jsem zjednala respekt a vyzvala jsem je k tomu, aby si sochy prohlédly a osahaly. Po chvíli jsem je svolala k sobě a začala klást připravené otázky. Na dotaz, zda jsou všechny koně stejní, se k mému překvapení jedna předškolačka nabídla, že nám všem ukáže rozdíly. Byla jsem mile překvapena, jak výstižně je pojmenovala. Také mne potěšilo, že si děti zapamatovaly, co inspirovalo sochaře k tomu, umístit sem právě koně. Když jsem se zeptala na materiál, z kterého jsou sochy vyrobeny, děti se obecně shodly na kovu. Upřesnila jsem, že se mu říká bronz, a že je z nich vyrobena většina soch, neboť se vyznačuje velkou odolností a trvanlivostí.

PŘÍPRAVA na čtvrtek 4. 3. 2010

- **Kontaktní kruh:** Zpětná vazba dětí. Co si pamatujete z včerejší vycházky (já kladu otázky, děti odpovídají)
  - Zopakování toho, jak sochy vypadaly a všeho, na co by neměly zapomenout při kresbě, která bude následovat (rýhy na koních, ostrůvky, mostky, případně prostředí kolem...), motivace zlatým a černým fixem

- **Hlavní činnost: výtvarná**
  - **Námět:** koně Michala Gabriela
  - **Učivo:** rozvíjení grafického typu zvířete (koně), kompozice
  - **Úkol:** Vzpomeňte si, jak vypadaly sochy koňů, které jsme včera viděli a zkuste je nakreslit. Vzpomeňte si, do jakého prostředí byly umístěny. Než začnete, promyslete si, jak velké budou, abyste využili celé plochy papíru. Mladší děti mohou nakreslit pouze jednu sochu koně.
  - **Klíčová slova:** parafráze, kompozice, figury koňů, kresba dle paměti
  - **Druh výtvarné činnosti:** Výtvarná tvorba volná, zobrazující, plošná
  - **Výtvarná technika:** kresba

- **Výtvarný instrument:** černý a zlatý fix
- **Výtvarný materiál:** šedá čtvrtka A3

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Byla jsem mile překvapena, kolik si děti ze včerejší vycházky pamatovaly. V podstatě dovedly odpovědět na všechny mé otázky. Tyto dílčí poznatky se promítly i do následující výtvarné činnosti. Při zadávání úkolu mi šlo především o vyjádření koňských figur, vhodné rozvržení na plochu papíru (kompozice), případně detaily a umístění do okolního prostředí náměstí. Děti se zaměřily především na postavy koní, okolní prostředí se objevovalo spíše výjimečně. Některé děti nevynechaly detaily. Doplňily povrch koně čarami vyjadřující rýhování, vzpomněly si i na ostrůvky, na kterých stáli a také na to, že jeden stál mimo. Z některých výkresů je patrná snaha o zachycení postoje a pozice hlavy koně. Celkově hodnotím dosažené výsledky kladně. Myslím, že velikost a tmavší barva papíru byla zvolena správně. Tlustý černý fix měla většina dětí v ruce poprvé, ale pracovalo se s ním dobře. Namísto zlaté fixy by asi bylo vhodnější zvolit plošnější nástroj, s kterým bude vyplnění plochy snadnější a rychlejší. Příště bych tedy v tomto případě raději zvolila techniku kolorované kresby. Nevyváženou kompozici některých výkresů (většinou prázdné místo v horní části) jsem mohla řešit odstřížením nevyužité části papíru.

PŘÍPRAVA na pátek 5. 3. 2010

- **Kontaktní kruh:** Prohlížení knihy *Úvod do sochařství* a rozhovor o práci sochaře a o tom, jak sochy vznikají, bude spolu s ukázkou materiálu (sochařské hlíny) sloužit jako motivace k následující výtvarné činnosti
- **Hlavní činnost: výtvarná**
  - **Námět:** hračky s hlínou
  - **Učivo:** Poznávání hlíny jako výtvarného materiálu, zkoumání jeho vlastností a možnosti práce s ním.
  - **Úkol:** dílčí úkoly udávány v průběhu činnosti
  - **Průběh:** Každé dítě dostane kus hlíny. Zpočátku může zkoumat hlínu s otevřenýma očima, potom je může zavřít. Dítě může své pocity a myšlenky, které se v jeho hlavě tvoří při kontaktu s ní, komentovat. S vlastnostmi hlíny se

děti seznámí tím, že ji hladí, mačkají, hnětou, popleskávají, válejí, koulejí, apod. Když si tyto činnosti vyzkouší a zjistí, že hlína je měkká, tvárná a příjemná na dotek, mohou si vymodelovat předmět, který je napadne. Pokud dítě nebude vědět, lze mu námět nabídnout. Na závěr se může k svému výtvaru vyjádřit, pojmenovat ho a vystavit na výstavu.

- **Klíčová slova:** prožitek, fantazie, představa, hra
- **Druh výtvarné činnosti:** Výtvarná hra
- **Výtvarná technika:** modelování
- **Výtvarný instrument:** ruce
- **Výtvarný materiál:** sochařská hlína

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Kniha, kterou jsem přinesla, děti zaujala. Prohlíželi jsme si jednotlivé obrázky zobrazující druhy hlíny, nástrojů a postupy při zpracování jednotlivých motivů (kočka, hlava, figura apod.) Dále jsem dětem vysvětlila, že sochařská hlína sochařům slouží pouze jako přípravný materiál k zhotovení modelu pro výrobu sochy z trvalejších materiálů. Dále s ní již nelze pracovat. (vypalovat, barvit) Postupným sesycháním se rozpadne. Nebyla jsem si jista, že děti pochopily význam toho, co jsem jim chtěla říci a tak jsem již vynechala vysvětlení, jak tedy sochy z bronzu nebo sádry vznikají. (Technika výroby sádrových či jiných forem a odlitků ze sádry, kovů, či jiných materiálů, je složitá na pochopení dospělého, natož dítěte předškolního věku.)

Před výtvarnou činností, která následovala po svačině, jsem připravila stůl a hlínu. Jelikož to byl z pravidla u všech dětí první kontakt s tímto materiálem, šlo mi hlavně o to, aby se děti seznámily s jeho vlastnostmi a zkoumaly jeho možnosti. Každému jsem dala kus hlíny přiměřeného množství a sama jsem si s tímto materiálem začala hrát způsobem popisovaným v přípravě. Děti mě napodobovaly a potěšilo mne, že projevovaly svou tvořivost vymýšlením nových postupů. Této činnosti jsme se věnovaly do té doby, než mi děti oznámily, že si chtějí vymodelovat tu a tu konkrétní věc, což jsem s radostí přijala. Těm, kteří váhali, co vytvořit, jsem nabídla, aby vymodelovaly například nějaké zvíře.

Některé starší děti již navštěvovaly keramiku a měly tendence s hlínou pracovat jako na kroužku. Místo toho, aby s hlínou pracovaly jako s celkem, soustředily se na tvorbu dílčích předmětů jako např. kuliček, válečků a hádků. Mladší děti se pak

dožadovaly zdobítek a vykrajovátek, které jsem při přípravě pracovního místa záměrně nenachystala. Jelikož pracovaly jinak, než bylo mým záměrem, musela jsem jejich činnost přerušit. Pokusila jsem se jim názorně ukázat a vysvětlit, jak si práci s hlinou představuji. Začala jsem modelovat koně. Děti mi ale daly najevo, že je to na ně zatím příliš těžké a pokračovaly svým způsobem. Po chvíli zaváhání jsem se rozhodla je již nekorigovat a ponechala jim v tvorbě volnost, což bylo možná chyba, ale na druhou stranu by nebylo vhodné je nutit do něčeho, na co ještě přednostně nejmladší děti nejsou dostatečně zralé. Jednak by se vytratila jejich motivace, v horším případě by se mohlo stát, že by se stavily k další práci s tímto materiálem odmítavě, což by bylo škoda. Jedna starší holčička „zkonstruovala“ z jednotlivých válečků postavu koně⁴. I když tento „syntetický“ postup práce nebyl mým záměrem, připadala mi „soška“ celkem zdařilá, a tak jsem ji vystavila na naši výstavu soch ve třídě. Při nejbližší příležitosti bych si chtěla s dětmi práci s hlinou zopakovat.

PŘÍPRAVA pondělí 8. 3. 2010

➤ Kontaktní kruh

Motivace k výletu: Dnes se půjdeme podívat na další dvě koňské sochy. První se nachází na Václavském náměstí. Zná někdo Václavské náměstí? Jaká socha zde stojí? Je zde socha sv. Václava na koni. Svatý Václav byl český kníže a hlavní patron české země. Když sochař J. V. Myslbek modeloval sochu koně, stál mu předlohou živý kůň, který se jmenoval Ardo. (ukázka černobílé fotografie z knihy *Pomníky a zapomínky*) Druhá koňská socha pro vás bude překvapením.

➤ Hlavní činnost: Výlet do centra za sochou svatého Václava na Václavském náměstí od J. V. Myslbeka a její parafrázi v Lucerně od Davida Černého

Úkol: Seznámit se s prostředím Václavského náměstí, jeho historií (koňský trh), budovou Národního muzea, vnímat monumentálnost jezdecké sochy, při jejím pozorování se zaměřit také na detaily, získat povědomí o osobnosti Sv. Václava a jeho významu pro český národ. Při sledování sochy z odstupu ji vnímat v komplexnosti prostředí, do kterého je umístěna. Přemýšlet o významu parafráze sochy Svatého Václava v pojetí Davida Černého, obě díla porovnat a pokusit se o slovní vyjádření.

---

⁴ Viz. Příloha č. 2 (3)

Průběh

Cesta tramvají a metrem, výstup na Muzeu.

- 1) pozorování Václavského náměstí s pomníkem Sv. Václava z terasy Národního muzea, zmínka o tom, že dříve se zde prodávali koně a náměstí se jmenovalo „koňský trh“, pohled na budovu Národního Muzea
- 2) Obcházení sochy, zkoumání detailů (nápis na pomníku, podélný ornament, výzbroj, brnění, helma, otěže, postoj koně, sochy svatých patronů), zmínka o tom, že v den svátku sv. Václava (28. Zář) a státního svátku- vznik Československa (28. Října) sem lidé chodí zapálit svíčku.
- 3) Procházka středem Václavského náměstí, pozorování sochy z odstupu
- 4) Pozorování sochy v Lucerně z pohledu a z balkonu

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Cesta tramvají a metrem na Václavské náměstí proběhla bez komplikací. Děti zaujal pohled na Václavské náměstí od Národního muzea. Při obcházení sochy svatého Václava si spontánně všimaly detailů, například oblečení a výbavy knížete, nebo detailů koně a komentovaly je. Při pohledu zepředu jeden chlapec prohlásil, že kůň má nakročeno a zřejmě na nás brzy seskočí. Druhý chlapec se ptal, jestli je socha také z bronzu jako koně od Michala Gabriela, které jsme viděli. To, že si pamatoval tento materiál, a dokonce autora sochy mě velmi potěšilo. Během pozorování sochy jsem děti upozornila na prvky, které se mi zdály zajímavé, a nebyla si jista, zda je postřehly. Překvapením byla pro děti socha tatáž motivu v Lucerně. „Jé, ten koníček na nás vyplazuje jazyk, říkal jeden hoch.“ Zajímavé bylo, že v podstatě nevnímaly nespornou morbiditu tohoto díla. Teprve při pohledu z balkonu bylo z jejich výrazu znát, že jim vrtá hlavou, proč Václav sedí koni na břicho a ten je zavěšený nohama dolů. Když jsme scházeli ze schodů balkonu dolů, tak si všimla jedna dívenka busty Václava Havla, otce bývalého pana prezidenta. Podle nápisu na ní jsme se dozvěděli, že tento člověk vybudoval Lucernu. Dětem jsem vysvětlila pojem busta. Když jsme se vrátily do školky, velmi mile mne překvapilo, jak tříletá holčička líčí s velikým zaujetím a nadšením své mamince, kde jsme dnes byli a co jsme zde viděli.

PŘÍPRAVA na úterý 9. 3. 2010

- **Kontaktní kruh:** co si pamatujete z včerejší vycházky? Kladení konkrétních otázek

- **Hlavní činnost:**
  - 1) Porovnávání přístupů jednotlivých sochařů k ztvárnění koně⁵
Úkol: Určovat rozdíly a zajímavosti jednotlivých soch a postupně dojít k zjištění, že tentýž motiv se v podání několika sochařů liší a shrnout čím.
  - 2) Námětová hra „na sochy“ - pohyb po prostoru v rytmu bubínku, na povel „ŠTRONZO“ dramatické vyjádření různých soch (sochy zvířecí, smutné, rozzlobené, veselé, vážné, v pohybu, ležící na zádech, sedící apod...)
Úkol: pokusit se o přenos vlastních zkušeností na výraz sochy, rozvíjet rytmus a reakci na signál a změnu podmínek, rozvíjet tvořivost a sebeovládání

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Při ranním rozboru včerejšího dne na otázku co si pamatujete z včerejší vycházky a co se vám nejvíce líbilo, nejvíce děti zmiňovalo sochu v Lucerně. Dále jsem kladla konkrétní otázky, na něž děti dokázaly odpovídat, čímž jsem si ověřila, že byly při pozorování soustředěné a zaujaté. V činnosti, která následovala, jsem po dětech chtěla určit, čím jsou jednotlivé sochy koňů zajímavé. Díky malému počtu dětí jsem měla možnost s každým pracovat individuálně. Tato činnost byla pro děti přínosná v tom, že poznaly, jak různorodě mohou sochaři přistupovat k ztvárnění určitého motivu. Rozdíly nacházely v materiálech, tvarech, i barvách. Mladší děti obrázky jen popisovaly, ale i za to jsem byla ráda. Hru „na sochy“ děti znaly a bavila je. Na pohyb v rytmu bubínku i povel „štronzo“ jsou děti zvyklé, takže nebylo potřeba vysvětlovat pravidla. Úskalí hry na sochy je v tom, že děti mají tendenci se vzájemně napodobovat. Když se někdo projevil tvořivě, ostatní ho kopírovali, čemuž se mi nedařilo bránit. Sochu vymýšlely a ztvárňovaly pomaleji a udržet pozici bylo pro některé náročné. Instrukce, které obsahovala náladu, byla těžší než popisná. Někdy bylo zapotřebí náladu dětem přiblížit.

---

⁵ Viz. Příloha č. 2 (6)

PŘÍPRAVA na středu 10. 3. 2010

- **Kontaktní kruh:** seznámení s programem na dnešní den, motivace k vycházce
- **Hlavní činnost:** výlet do sochařského parku Hadovka (Praha 6), kde jsou umístěny díla současných českých sochařů, následně hry na přilehlém dětském hřišti

Sochařský park Hadovka – Sdílení cesty

Park byl postaven v rámci investice budovy Office Park Hadovka již v roce 2000, po dalších čtyřech letech úsilí byla koncepce parku dokončena a v červnu 2004 bylo osazeno 7 soch vybraných na základě soutěže. Mottem libreta pro vytvoření soch bylo „Sdílení cesty“ jako komunikace, sdílení cesty jako vykročení do nového tisíciletí, sdílení cesty jako klikatá cesta parkem, časem a myšlenkami, životem a vztahy, ale také sdílení cesty- směru vybudování komerční budovy se současným vytvořením kvalitních veřejných prostorů zeleně pro oddech, procházky i zamyšlení.

Pozn.: převzato z informačního panelu umístěného v tomto parku

Autoři soch zde vystavených jsou členy skupiny Tvrdohlaví

Vystavená díla:

- František Skála – Lavice (laminát)
- Jasan Zoubek – Vstřícné kameny (kamen)
- Stefan Milkov- El Niño (bronz)
- Michal Gabriel – Cesta (bronz)
- Stefan Milkov – Přelet (leštěný mramor)
- Jaroslav Róna – Malý Mart'an (bronz)
- František Skála – Vzduchoplavec (bronz)

Úkol: Seznámit se s prostředím sochařského parku, rozvíjet fantazii v kontaktu se sochou abstraktního tvaru. Vyjadřovat asociace, které v dítěti díla vyvolávají, vymýšlet pro sochy názvy. Pochopit, že námět sochy nemusí vycházet jen z konkrétních předmětů, ale mohou představovat i děj („Přelet“ od Stefana Milkova). Vnímat. U děl s námětem „člověka“ vnímat jejich výraz (plačící „Malý Mart'an“ od Jaroslava Róny a spící hlava dítěte „El Niño“ od Stefana Milkova) Určovat materiál jednotlivých soch a hmatem vnímat tvary a strukturu jejich povrchu.

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Hezké počasí nás vybízelo k tomu, abychom výlet za sochami podnikly pěšky. Než jsme došli na místo, nastal problém ve chvíli, kdy jsme míjeli dětské hřiště. Pro děti bylo nové a atraktivní. Oznámila jsem, že nejprve se půjdeme podívat na sochy, ale některé děti byly zklamané. To narušilo i jejich motivaci. Když jsme se blížily k sochám a děti spatřily velkou hlavu dítěte („El Niño“), opět se jim vrátil jejich zájem. Začaly ho obcházet a zkoumat. Všimly si, že děťátko spí a také, že mu na hlavě roste tráva. Socha s názvem „Přelet“ v některých dětech svým prvkem ve tvaru jehlanu asociovala ostrý zub žraloka, jiným připomínala pyramidu. Další dílo, „Cesta“, znázorňuje nahého muže obráceného čelem k zemi, který je rukama a nohama spojen do kruhové konstrukce. Tento kruh se děti pokoušely společnými silami koulet, ale brzy zjistily, že jejich úsilí je marné, neboť dílo je pevně přichyceno k zemi. Při zkoumání postavy muže si jedna holčička všimla jeho visícího přirození a očividně ji to pobavilo. Než stačila strhnout i ostatní, stačila jsem její pozornost obrátit k další soše. U sochy „Marťana“ děti zaujaly „anténky“ na hlavě a taky také jeho výraz. Odhadovaly, že je asi smutný, protože má ruce v dlaních a pláče. Socha „Lavice“ dětem připomínala svým tvarem botu, u dvou kamenných menhirů nesoucí název „Bludné kameny“ jsem upozornila na jejich zajímavou strukturu. Na zpáteční cestě jsme se zastavili na hřišti a tramvají se vrátily do školky.

PŘÍPRAVA na čtvrtek 11. 3. 2010

Od jednoho z rodičů dětí jsme získaly kontakt na sochaře Milana Váchu. Telefonicky jsme se s ním domluvily na návštěvě v jeho ateliéru. Možnost poznat jeho práci a místo kde sochy vznikají, bude velkou zkušeností a zážitkem nejen pro děti. S dostatečným předstihem jsme s tímto plánovaným výletem seznámily děti i jejich rodiče.

- **Kontaktní kruh:** Co si pamatujete z včerejšího výletu? Seznámení s programem na dnešní den

- **Hlavní činnost:** Návštěva ateliéru sochaře Milana Váchy v Suchdolu

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

V ranním kruhu jsem zjistila, že děti si vzpomněly na všechny sochy, které předešlý den v parku viděly. Nejvíce se jim líbila „hlava miminka pán v kroužku.“ Na výlet za panem sochařem Váchou se všichni těšili a byli plní očekávání. Cesta na místo byla dlouhá, ale proběhla bez problému. Na místě nás pan Vácha přijal mile a přátelsky. Nejprve jsme vešli do venkovní pergoly. Děti si se zaujetím prohlížely díla zde vystavená a kladly panu sochaři různé otázky. Zajímalo je především, co jednotlivá díla znázorňují. Na přilehlé zahradě si jeden chlapec všiml mohutného kmene na zahradě. Dozvěděli jsme se, že jeho vnitřek je vydlabaný a uvnitř je suchý záchod. Také zde bylo velké množství lipového dřeva, které se po vyschnutí stane materiálem pro výrobu soch. Následně nás pan Vácha pustil do svého ateliéru. V prostorné místnosti vyhřívané kamny bylo v policích podél stěn, ale i na stolech a stojanech k vidění mnoho soch různých velikostí, tvarů a materiálů, některé z nich byly ve fázi rozpracování. Děti si místnost s úžasem prohlížely, neboť něco takového nikdy neviděly. Pan sochař nám vyprávěl o materiálu, postupech, předvedl nám nástroje, a přístroje, které používá, popisoval své výtvořky a děti mu pozorně naslouchaly. Také nechal každého vyzkoušet si práci s nástroji. Pomocí kovového dláta děti tesaly do pískovce a dlátem s kulatým hrotem opracovávaly dřevěnou sochu. Vystřídaly se všechny, i ty nejmenší. Byl to pro ně obrovský zážitek. Jedna holčička si vzala odštípnutý úlomek pískovce na památku. I já jsem si našla jeden, který jsem po příchodu do školky zařadila na naši výstavu. Na závěr nás pan Vácha pohostil čajem a bonbony, my jsme mu za vše poděkovali, darovali bonboniéru, a jelikož nás tlačil čas, bylo nutné se rozloučit. Plní dojmů jsme se vydali na zpáteční cestu.

PŘÍPRAVA na pátek 12. 3. 2010

➤ **Kontaktní kruh:** Ukázka fotografií pořízených v průběhu týdne, celkové zhodnocení uplynulých dvou týdnů (kde jsme všude byli, co jsme tam viděli, co jsme dělali) a skupinový rozhovor

Otázky:

- Jaké jsou rozdíly mezi sochou a obrazem?
- Čím se od sebe sochy liší?
- Z jakých materiálů mohou být sochy?

- Co může být tématem soch?
  - Co všechno jste viděli v ateliéru pana sochaře Váchy?
  - Co se Vám nejvíce líbilo a jaké sochy si pamatujete?
- **Hlavní činnost:** dle výběru dětí (hra „na sochy“, modelování, kresba, volná hra...)

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

První dvě otázky byly pro děti velmi těžké a bylo by možná vhodnější zařadit je nakonec. Rozdíl mezi sochou a obrazem děti určitě cítily, bylo ale velmi obtížné jej slovně vyjádřit. Některé odpovědi těch, kteří se o srovnání dětským způsobem pokusili, byly úspěšné, jiné méně, vždy je však bylo nutné upřesňovat. Výpovědi dětí zněly: „Socha má takové díry.“ „Obraz visí na stěně“. Děti měly tendence popisovat konkrétní skutečnosti, ale rozdíl určitě nedovedly. Výjimkou byl chlapec, jenž rozdíl našel a dokázal ho pojmenovat. Odpověděl, že „Obraz se kreslí, socha se modeluje.“

V upřesňování jejich odpovědí bylo obtížné volit slova tak, aby mi děti rozuměly. Nevyhnutelné bylo použití několika abstraktních pojmů, které jsem se snažila co nejlépe a nejsrozumitelněji vysvětlit. Jejich výpovědi jsem shrnula takto: Socha má **tvar**, který cítíme, když si na ní sáhneme- její **povrch** je členitý, hmatáme různé výčnělky a prohlubně. Naopak když se dotýkáme papíru, ucítíme jen hladkou **plochu**. Sochu můžeme pozorovat z různých stran a vždy vypadá jinak, na rozdíl od obrazu, který se při změně **pohledu** nemění. U druhé otázky tomu bylo obdobně. Již před pokladením otázky jsem si byla jista, že slova jako materiál, tvar, barva, velikost, apod. od dětí neuslyším. Děti těmto pojmům rozumí, ale samy od sebe je vyjma barvy ve své řeči nepoužívají, takže jsem si odpověděla sama.

Na třetí otázku dokázaly odpovědět bez zaváhání.

Při čtvrté jsem je musela navést tím, že první téma „zvířata“ jsem uvedla sama. Čekala jsem pokračování jako lidi, věci, děje, apod. Tyto nadřazené pojmy však byly také příliš obecné. V odpovědích děti uváděly konkrétní sochy, se kterými se v průběhu projektu setkaly, nebo které kde viděly.

Odpovědi na otázku „co všechno jste viděli v ateliéru pana sochaře Váchy?“ se dle mého očekávání jen hrnuly.

Na poslední otázku děti odpovídaly takto:

- **David:** „Mně se líbilo, jak byli koně na tom ostrůvku a na tom třetím kůň nebyl. Ještě se mi líbilo, jak tam byly ty velký díry a ten mostík.“
- **Klára:** „Ty koně byly z bronzu. Mně se líbila v parku na Hadovce ta veliká hlava miminka a taky ten pán v kroužku“
- **Románek:** „Jak tam byly ty sochy, jak tam hezky stály a měly ty proužky“
- **Mikuláš:** „Mně se nejvíc líbil ten obrácený kůň“
- **Josefka:** „Mně se líbilo u pana sochaře. Byly tam sochy a nářadí“
- **Robert:** Mně se líbilo, jak tam Josefka tesala ten kámen, byly tam sochy, sekali jsme do sochy, bylo tam to ostrý nářadí a sekal jsem, a měl jsem sílu, holky neměly sílu.“

3.5 Shrnutí

Mám pocit, že, cíl, který jsem si stanovila na začátku, byl splněn. Ověřila jsem si, že cesta, kterou jsem k tomu zvolila je možná a úspěšná. Nejsm si ale plně jista, zda i u nejmenších dětí vždy došlo k náležitému vnímání a pochopení děl. Někdy bylo velmi těžké je k některým činnostem dostatečně motivovat. Setkání dítěte se sochou vyvolává různé reakce. Vždy to záleží na konkrétním díle. Někdy zaujme detail, jindy výraz, struktura povrchu, nebo materiál, z něhož jsou sochy zhotoveny. Abstraktní sochy vybízejí dítě k zapojení fantazie a motivují k tomu, aby se pokusilo vyjádřit, co dílo představuje. Podle kresby a rozhovorů o dílech, jsem zjistila, že děti uchovávají díla a prožitek z jejich pozorování v paměti a tuto vzpomínku dovedou zpětně vyvolat a vyjádřit (slovně i výtvarně). Co se děti naučily dobře, bylo rozpoznávání materiálů, ze kterých jsou díla vytvořeny. Přínosem pro ně také bylo, když viděli, jak se některá díla rodí a mohly si samy vyzkoušet, jak vznikají. Některé otázky, které jsem si připravila k závěrečnému rozhovoru, byly pro děti velmi těžké zodpovědět. Otázky by bylo vhodné přizpůsobit skupině (jejíž věkový průměr byl poslední den velmi nízký) tím, že je zkonkrétním. Celkově byl projekt dětmi kladně přijat a odnesly si z něj mnoho zkušeností, poznatků a hezkých zážitků, stejně tak jako já.

4. Návštěva Národní galerie

V rámci průběžné praxe jsem měla možnost navštívit s dětmi z Fakultní mateřské školy Výšiny Národní galerii. Pro tuto návštěvu jsem vybrala díla francouzského sochaře **Antoina Louise Baryeho- *Lev drtící hada*** (1832, sádra, v. 130 cm, získáno v roce 1923), a ***Jaguár požírající zajíce*** (1850, bronz, v. 40 cm, získáno v roce 1932), umístěné ve stálé expozici francouzského umění 19. Století, umístěné ve třetím patře budovy Veletržního paláce.

PŘÍPRAVA programu pro děti

1) Navštívila jsem NG, obě sochy si zde prohlédla, zapsala údaje na štítku pod nimi a při obcházení sochy Lva drtícího hada pořídila 6 fotografií z různých úhlů, které jsem však pro nesouhlas této instituce nemohla ve své práci uvést.

2) Doma jsem podle těchto fotografií vytvořila 6 pracovních listů⁶. Každé dítě dostane papír obrysu sochy lva z konkrétního úhlu. Úkolem dětí bude zjistit, odkud je lev zachycen a jeho vystínováním lva dotvořit (znázornit působení světla a stínů na povrch sochy).⁷

Motivace:

Východiskem pro motivaci dětí jsou zjištěné údaje o autorovi soch a jeho díle, uvedené v Teoretické části, dále pak jeho kresby zvířat⁸ a gumová figurka lva⁹ schovaná v neprůhledném sáčku

Plánovaný průběh motivace: Oznámení, že navštívíme Národní galerii a naše skupinka se půjde podívat na **sochu**. Ví někdo, co je socha? Jak říkáme člověku, který vytváří sochy? Prozradím vám, že socha, na kterou se půjdeme podívat, představuje zvíře. V tomto sáčku je schovaná figurka zvířete, které velmi rád modeloval sochař, o kterém si za chvíli budeme povídat (osahávání a podle tvaru hádání zvířete, případná nápověda)...Ano, je to lev. Sochař, který vymodeloval sochu lva, na kterou se půjdeme podívat, se jmenuje **Antoine Louis Barye** a pochází z **Francie** (ukážeme si Francii na mapě). Dnes už nežije, ale svého času byl nejlepším a nejslavnějším sochařem, který

---

⁶ Viz. Příloha č. 3 (2)

⁷ Tuto činnost jsem však z časových důvodů nezařadila. Otázkou je také, zda tento úkol je přiměřený věku předškolního dítěte.

⁸ Viz. Příloha č. 3 (1)

⁹ Viz. Příloha č. 3 (1)

modeloval zvířata. Často chodil do **zoologické zahrady**, kde celý den sledoval zvířata, jak se chovají a žijí. Nejvíce ho zajímaly **kočkovité šelmy**. Jaké druhy kočkovitých šelem znáte? Při pozorování je také kreslil v různých pozicích a situacích- vleže, ve stoje, zepředu, zezadu, v boji, detaily hlavy, apod. (Ukázka jeho kreseb). To proto, aby je mohl později vymodelovat. Socha, kterou dnes uvidíte v Národní galerii, se jmenuje „**Lev drtící hada**“ a více si o ní povíme až na místě.

Návštěva Veletržního paláce

Úkol: Rozvíjet pozorovací schopnost zaměřenou k trojrozměrnému sochařskému dílu, seznámit se s vícehledovostí při jeho obcházení, působením světla na hmoty a objemy, vysvětlit si význam slova „patina,“ vzbudit zájem o celek, detail, tvar a proporci. Porovnávat materiál, z kterého jsou obě sochy vyrobeny.

Lev drtící hada

1) Nejprve jsem stručně shrnula to, co jsme si o autorovi řekli ve školce

2) Materiál a nástroje

Barye se rozhodl, že podle kreseb, pořízených při pozorování lvů v ZOO vymodeluje sochu. Víte někdo, z jakého **materiálu** se modeluje? Jestli někdo chodí na keramiku tak ví, že z hlíny. Sochaři modelují z hlíny, která se nevypaluje. Při práci musí sochu **obcházet**. Proč? Aby zvíře mohli vymodelovat ze všech stran. A jaké **nástroje** k tomu potřebují? Hlavním nástrojem sochaře jsou jeho vlastní ruce. Ale aby mohl vytvořit detaily, různé rýhy, používá speciální dřevěné nástroje, kterým se říká špachtle.

3) Zjednodušený popis postupu lití sádry

Tato socha ale z hlíny není. Je vyrobena ze **sádry**. Sádra je bílý prášek, který se smíchá s vodou a vznikne hmota. Ta se nalije do předem připravené formy ve tvaru této sochy. Po chvíli se tato hmota z formy vylije a na stěnách zbude tenká vrstva. Forma se sundá a tak vznikne sádrová socha.

4) Povrchová úprava sochy

Všichni víte, že sádra má bílou barvu. Jakou barvu má ale socha? (zeleno-běžovo-hnědou). Této povrchové úpravě se říká „**patina**“.

5) Jaký okamžik sochař zachytil?

(dvě zvířata ve vzájemné interakci- boji na život a na smrt)

6) Podle čeho jste poznali, že se jedná o boj?

(Zastrašují se, lev útočí a had se snaží bránit, postoj lva, postavení jeho ocasu, naježená srst, napnuté zvlněné svalstvo, děsivý výraz tváře- svráštělá tlama s vyceněnými zuby, zuřivé oko, doširoka otevřené pařáty s vystrčenými drápy, přední tlapa energicky zatlačuje hada k zemi)

7) Jak se snaží had bránit lvímu útoku?

(Had se svíjí, má zakloněnou hlavu, čelisti dokořán, je připravený zakousnout se do lví tváře)

8) Kdo myslíte, že boj vyhraje a proč?

Jaguár požírající zajíce

- Ukázka jiného materiálu
- Porovnání s předchozí sochou

REFLEKTIVNÍ ROZBOR

Jelikož se moje bakalářská práce týká sochařství, zajímalo mě, zda se s dětmi v galerii dá s dětmi pracovat nejen s obrazy, ale i se sochou. Pracovala jsem se dvěma šestiletými děvčaty¹⁰.

Při ranní motivaci na mé úvodní otázky odpovídaly váhavě, z čehož lze usuzovat, že dosavad neměly mnoho příležitostí se se sochami setkat. Pohmatem ihned poznaly, že figurka zvířete v sáčku je lev. U povídání o sochařovi jsem figurku schovala, aby dívky byly lépe soustředěné. Na děvčatech bylo vidět, že je povídání zajímavá a že se na sochu těší, takže si myslím, že těchto 10 minut svůj účel splnilo. Po svačině jsme se vydali na cestu.

Když jsme dorazili k Veletržnímu paláci, prošli jsme se kolem soch vystavených před budovou. Děvčata nejvíce zaujaly dvě nahé betonové figury, také dva nakročené figury z trubek a objekt nazvaný „klec,“ který jedné připomínal spíše šicí stroj. Po převlečení a toaletě jsem své svěřenkyňe poučila o tom, jak se v prostorách expozice chovat a zavedla do 3. patra, kde se nacházela naše socha. Dívkám jsem vysvětlila, že na sochu se nesmí sahat, mohou ji sledovat.

---

¹⁰ Hodně dětí bylo nemocných, takže každá z nás (šesti studentek docházejících na praxi) vedla 2-3 děti

V interpretaci díla jsem postupovala dle připraveného plánu. Odpovědi na otázky jsem se snažila upřesňovat. Při obcházení sochy a pozorování detailů si děvčata sama všimla prasklin na soše. Vysvětlila jsem, že socha je poskládaná a slepená z více sádrových dílů. Abych dětem mohla ukázat jiný materiál, z něhož mohou být sochy tvořeny, přesunuly jsme se k soše jaguár požírající zajíce, tentokrát vyrobenou z bronzu.

Zbýlých pár minut jsme věnovali zastávkám u zajímavých děl (především sochařských), které jsme potkávaly na cestě k východu. Děvčata zjišťovala, co jednotlivé sochy vyjadřují, zajímala se o materiál, z něhož jsou vyrobeny a u sádrových soch zkoumala spáry mezi jednotlivými díly. Ke konci už byly schopné materiály samy rozlišovat a určovat. Zastavily jsme se u bust, vysvětlila jsem jim, že tak se říká sochám lidských hlav, které končí pod rameny. Dále poznávaly jednotlivé části obličeje na kubistickém portrétu i soše. Na závěr se pokusily vyjádřit výraz a postoj sochy s názvem „Úzkost“. Myslím, že program, který jsem připravila, děti zajímal. Práce s dětmi v Národní galerii pro mne byla novou, zajímavou zkušeností.

5. Příroda jako inspirace pro výtvarné činnosti

Nevyčerpatelnou inspiraci tvarů a barev, ve kterých lze vyzorovat zvířecí motivy poskytuje příroda sama. Při troše fantazie se Vám při procházce lesem zjeví celá řada zvířecích společníků. Mohou nabývat až bizarních podob. Často jsou to různá stará torza stromů, skalní výčnělky, či seskupené hroudy sněhu v zimní krajině. Při pozorování noční oblohy se zvláště za měsíčního svitu setkáváme s plastickými výjevy v mracích, které jsou navíc v pohybu.

V příloze č. 4 uvádím některé zajímavé úkazy, které jsem objevila při vycházkách do přírody. V přírodních i uměle vytvořených objektech jsem začala nacházet „maskovaná zvířata“, která s mou přibývajícím pozorností „vystupovala“ ze svých úkrytů.

Při procházkách s dětmi se budu snažit o rozvoj jejich představivosti na toto téma. Zvířecí motiv bude nutno v přírodě nejen vyhledat, ale i jej rozpoznat ostatními pozorovateli.

Námět: Na jaká zvířata můžeme narazit při procházce podzimní přírodou? X Přírodou se procházíme, zvířata zde nacházíme X V lese nejsme sami, zvířata jsou s námi

Klíčová slova: struktura, představa, fantazie, tvar, charakteristický znak, nadsázka, prostor, stín, barva, hledání, prožitek

Navrhované výtvarné činnosti:

1) **Výtvarná tvorba**

➤ **Výtvarná akce**

- Nalezený objekt: „krokodýl“
  - odchyt nebezpečného zvířete a vypuštění zpět do přírody

➤ **Volná (prostorová)**

- Nalezený objekt: „hlava slona indického“
  - pomocí nalezených přírodních materiálů dotvořit figuru slona

➤ **Volná (plošná)**

- Nalezený objekt: „motýl“

Příprava: na balicí papír velkého formátu učitelka obkreslí podle vrat tvar křídel

Skupinová práce dětí: děti se rozdělí na dvě skupiny a každá pomaluje jedno křídlo barevnými křídami

- **Výtvarný instrument:** barevné křídly, nůžky, lepenka
- **Výtvarný materiál:** balicí papír velkého formátu
- **Výtvarná technika:** malba, rozmazávání barevných skvrn

Zakončení: učitelka (nebo děti) vystřihne křídla a připevní na zadní stranu vrat.
Výsledkem je motýl s článkovanými a barevnými křídly (efekt vitráže)

2) **Výtvarná imaginace**

(smyslové vnímání, představy, jejich kombinace a fantazijní transformace)

- Připomíná vám sledovaný objekt nějaké zvíře nebo jeho části?

(Pozorování objektu a hledání charakteristických znaků zvířete)

3) **Výtvarné vnímání-** vnímání výtvarného objektu v jeho estetických kvalitách

III. VÝTVARNÁ ČÁST

Výběr zvířete

Bylo velmi těžké se rozhodnout, které zvíře zvolím ve své práci jako model. Abych dosáhla maximálního výsledku, bylo nutné být se zvířetem v přímém kontaktu. Asi není příhodnější místo na dlouhodobý blízký kontakt se zvířetem, než je pražská zoologická zahrada v Tróji. Po projití různých expozic jsem si nakonec vybrala vydru říční. Právě probíhalo krmení. Vydry jsou hravé a zábavní tvorové a ne nadarmo patří k nejoblíbenějším druhům v ZOO. Právě i tyto jejich vlastnosti jsem se snažila zachytit. Samotné tělo vydry má naprosto dokonalé kompaktní tvary. Je dokonalou předlohou pro prostorové ztvárnění.

Předloha

Živá předloha vydří rodiny mně pomohla nejvíce pro pochopení atmosféry, dá se říci v tomto případě přímo náboje těchto tvorů. Dále jsem pořídila skici a fotografie. Další inspirací pro mne bylo i několik videí a krátkých filmů, které jsem shlédla na internetu.

Materiál

Pro ztvárnění série soch jsem zvolila sochařskou hlinu. Tento materiál jsem si oblíbila při navštěvování kurzu modelování pod vedením Mgr. A Lucie Tatarové. Na rozdíl od keramické hlíny, se kterou jsem se setkávala od útlého věku, je mnohem tvárnější a není zapotřebí se zabývat dutinami pro výpal.

Fotodokumentace

Vydry jsou tvorové, kteří mají rádi čistou proudící vodu. Proto jsem je umístila do prostředí zahradního jezírka s prýšticím potůčkem.

ZÁVĚR

Celé období, ve kterém jsem se věnovala přípravě a tvorbě bakalářské práce, bylo velmi náročné. Zároveň mi však přineslo spoustu zajímavých zážitků a obohatilo můj pohled na svět.

Objevila jsem množství nových knih a specializovaně zaměřených publikací, které mne inspirovaly, dodaly mi potřebné informace, nebo mne nějakým způsobem posouvaly dále. Jejich hlubším studiem jsem objevovala nové a nové souvislosti.

Navštívila jsem několik stálých i krátkodobých výstav umění (opakovaně stálé expozice moderního a současného umění ve Veletržním paláci, sbírku asijského umění ve Zbraslavském zámku, v klášteře sv. Jiří, kde je vystaveno umění 19. století, jsem absolvovala komentovanou prohlídku „*Potrava pro člověka, domácí mazlíčci nebo divoké šelmy*“ z cyklu „*Zvíře v umění*“, dále jsem několikrát navštívila galerii plastiky v Revoluční ulici. Zde jsem si prohlédla šelmu z laminátu a skořápek od Michala Gabriela, plastiky zvířat Jana Laudy a výstavu „*Micl na cestě k Avalonu*“, kde byly vystaveny jeho sochy vytvořené z průhledné barvené pryskyřice. Dále jsem navštívila výstavu „*Pet Tropicana*“ Veroniky Richterové ve skleníku Fata Morgana. Prošla jsem mnoho prodejních galerií umění, z nichž v jednom jsem sama jeden čas pracovala, a několik muzeí v rámci akce „*Muzejní noc*“.) Vyhledávala jsem přednostně výstavy s díly se zvířecí tematikou.

Dále jsem zmapovala výskyt soch se zvířecími motivy ve veřejném prostoru Prahy.

Získala jsem nové zkušenosti a poznatky, které rozšířily můj obzor v oblasti výtvarného umění a kultury. Naučila jsem se nacházet kvality jednotlivých soch, kolem kterých jinak člověk běžně prochází bez hlubšího povšimnutí.

Začala jsem vnímat neuvěřitelnou rozmanitost přírody, jakožto symbol inspirace.

Největším přínosem pro mě však práce s dětmi. Snažila jsem se je naučit něco nového. Právě jejich nezkušenost a čistá touha objevovat se stala vnitřní hnací silou mé práce. Mnohdy mne překvapovaly svou vnímavostí. Informace, které dětem učitel s přesvědčením předává, jsou většinou přijímány vděčně. Naši nejmenší svou tvárností často připomínají materiál, se kterým jsem pracovala.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BUCHHOLZ, EL. *Picasso : Malý umělecký průvodce*. Praha: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-796-6
- CowParade ve Zlaté Praze*. Praha: Formát, 2004. ISBN 80-86718-40-9
- DÄNIKEN, Ev. *Den, kdy přišli bohové : 11. Srpen 3114 př. Kr.* Praha: Ikar, 2000. ISBN 80-242-0419-3
- DOSTÁL, M. *Michal Gabriel*. Praha: Kant, 2009. ISBN 978-880-7437-007-6
- FILIPSKÝ, J. *Encyklopedie indické mytologie : postavy indických bájí a letopisů*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-52-4
- GABRIEL, M. *Michal Gabriel*. Praha: Flora, 2005. ISBN 80-239-4183-6
- GARGULÁK, J. *Plastiky*. Brno: STUARE, s. r. o., 2002.
- KREJCAR, L. *Krajiny paměti : Výstavní síň Mánes: 13.7.-5.8.2000* Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-28-7
- KULKA, J. *Psychologie umění : (Obecné základy)*. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-04-23694-4
- LARROUSE. *Umění a lidstvo : Umění nové doby*. Praha: Odeon, 1974.
- LITTLE, S. *...ismy : Jak chápat umění*. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-751-2
- LAMG, J. *Úvod do sochařství*. Praha: Ikar, 1997. ISBN 80-7202-089-7
- PICKERING, F. *Zvířata v přírodě a mýtech : ilustrovaná encyklopedie*. Praha: Vašut, 2004. ISBN 80-7236-392-1
- PIJOAN, J. *Dějiny umění : díl 10*. Praha: Euromedia Group, 2000. ISBN 80-7176-764-6
- POKORNÝ, J., HOJDA, Z. *Pomníky a zapomněnky*. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-093-4
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání z r. 2004*
- RÓNA, J. *Sochy a obrazy*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1998. ISBN 80-7010-055-9
- SPENSEROVÁ, T. Jeff Koons- síla vábení- interview a portrét. *Revue Labyrint : Umění a kýč*. Praha: Labyrint. 2000, č. 7-8)

ŠAMŠULA, P., ADAMEC, J. *Průvodce výtvarným uměním I*. Praha: SPL- PRÁCE, 2000. ISBN 80-86287-22-X

ŠTOLL, K. *Obrazy a plastiky výtvarných umělců druhé poloviny 20. Století*. Praha: Petrklíč, 1995. ISBN 80-85243-70-9

THIELE, C. *Sochařství*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0288-2

THOMPSON, D. *Jak prodat vycpaného žraloka za 12 milionů dolarů*. Zlín: Kniha Zlín, 2010. ISBN 978-80-87162-58-3

UŽDIL, J. *Výtvarný projev a výchova*. Praha: SPN, 1976.

VOLF, J. Vincenc Vingler (1911- 1981). *Gazela*. Praha: ZOO hl. m. Prahy. Leden 2007, č. 34)

ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a králové starého Egypta*. Praha: Brána, 2003. ISBN 80-7243-194-3

ZHOŘ, I. *Hledání tvaru : Čtení o moderním sochařství s historickým prologem*. Praha: Mladá fronta, 1967.

ZHOŘ, I. *Klíče k sochám : (Čtení o sochách a sochařích)*. Praha: Albatros, 1989.

ZHOŘ, I. *Proměny soudobého výtvarného umění*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25555-8

ZORN, O. *Jak je poznáme? : umění Egyptanů*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1478-4

Zvěrstvo : zvěrosnubnost Michala Cihláře a Veroniky Richterové. Praha: Gallery, 2007. ISBN 978-80-86990-013-3

Zvířata/ Animals. Opus pictum. Praha: Národní galerie v Praze, 2002 ISBN 80-7035-229-9

IV. PŘÍLOHOVÁ ČÁST

Příloha č. 1: Popisky k ilustračním fotografiím Teoretické části

Příloha č. 2: Fotodokumentace průběhu projektu „Sochy kolem nás“

- 1) Výlet za sochami koňů od Michala Gabriela (Wuchterlovo nám., Praha 6- Dejvice)
- 2) Dětské kresby
- 3) Modelování ze sochařské hlíny a námětová hra „na sochy“
- 4) Vycházka do sochařského parku Hadovka (sochy současných umělců)
- 5) Výlet do centra Prahy, socha sv. Václava na Václavském náměstí od J. V. Myslbeka, socha sv. Václava na mrtvém koni v Lucerně od D. Černého, busta V. Havla
- 6) Přístupy sochařů k vyjádření figury koně
- 7) Návštěva ateliéru sochaře Milana Váchy v Suchdole
- 8) Výstava soch ve třídě a nástěnka

Příloha č. 3: Návštěva NG

- 1) Pomůcky pro motivaci dětí (gumová figurka lva a skici A. L. Baryeho)
- 2) Pracovní listy

Příloha č. 4: Příroda jako inspirace pro výtvarné činnosti dětí

- 1) Tabulky s nalezenými objekty
- 2) fotodokumentace, srovnání s reálnými zvířaty

Příloha č. 5: Fotodokumentace výtvarné části

- 1) Fotografování a kreslení vyder v ZOO
- 2) Modelování
- 3) Fotografie soch vyder u zahradního jezírka

Příloha č. 6: Sochy zvířat ve veřejném prostoru města Prahy

Příloha č. 7: Série soch vyder říčních

Příloha č. 1: Popisky k ilustračním fotografiím Teoretické části

- Obrázek 1:** Divoký kůň z aurignacentu, Univerzita Tübingen, Vogelherd
- Obrázek 2:** Pantheria (1986), Libor Krejcar, dřevo
- Obrázek 3:** Egypt'anka (1986), Michal Gabriel, dřevo
- Obrázek 4:** Ptakočlověk (1985), Michal Gabriel, kolorovaná sádra
- Obrázek 5:** Minotaurus (1985), Michal Gabriel, kolorovaný epoxid
- Obrázek 6:** Pták (1986), Michal Gabriel, laminát
- Obrázek 7:** Pegas (1992), Michal Gabriel, bronz, beton, Sídliště Barrandov
- Obrázek 8:** Pegas (1995), Jaromír Gargulák, bronz
- Obrázek 9:** Pták v prostoru, Constantin Brancussi
- Obrázek 10:** Ryba, Constantin Brancussi
- Obrázek 11:** Červený kůň, Alexander Calder
- Obrázek 12:** Malý pes (1994), Jaroslav Róna
- Obrázek 13:** Pieta s Minotaurem (1989), Jaroslav Róna
- Obrázek 14:** Velký kůň (1914), Duchamp- Villon, bronz
- Obrázek 15:** Dynamika běžícího koně a domu (1914), U. Boccioni, dřevo, kov, sklo
- Obrázek 16:** Pes, Alberto Giacometti, bronz
- Obrázek 17:** Kočka, Alberto Giacometti, bronz
- Obrázek 18:** Černý pes (1987), Michal gabriel, kolorovaná sádra
- Obrázek 19:** Kozorožec (1948), Max Ernst, péra nákladních aut a lahve od mléka
- Obrázek 20:** Býčí lebka, Pablo Picasso, sedlo a řídítka kola
- Obrázek 21:** Fyzická nemožnost smrti v mysli někoho živého, Damien Hirst
- Obrázek 22:** Nafukovací králík, Jeff Koons, ocel
- Obrázek 23:** Koně (2004), Michal Gabriel, Wuchterlovo náměstí, Praha 6
- Obrázek 24:** Smečka (2003), Michal Gabriel, sochy v krajině
- Obrázek 25:** Kůň převalského (1965- 66), Vincenc Vingle, bronz
- Obrázek 26:** Gaston, Veronika Richterová, bronz
- Obrázek 27:** Krokodýl, Veronika Richterová, pet-art, Fata morgana, Botanická zahrada
- Obrázek 28:** Lev drtící hada (1832), Antoin Louise Barye, patinovaná sádra, NG
- Obrázek 29:** Cowparade 2004, laminát, Praha- Náměstí republiky

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2010

LUCIE ZELENKOVÁ